

Radiologicko-anatomické korelace

Lebka, zuby, páteř, končetiny, břicho

Petr Nádeníček

Department of Radiology, University Hospital Brno and Medical Faculty, Masaryk University, Brno, Czech

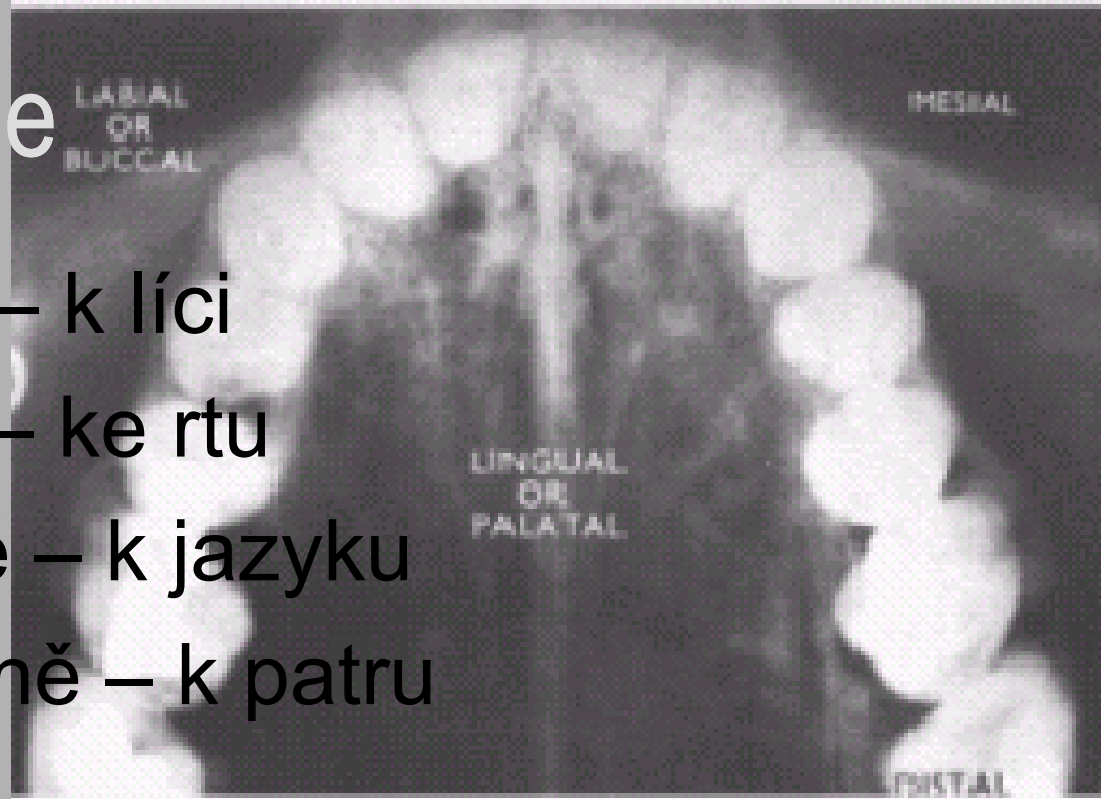
Biomedicínská technika a bioinformatika. VUT Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií.

RTG lebky, zubů

Projekce + anatomie

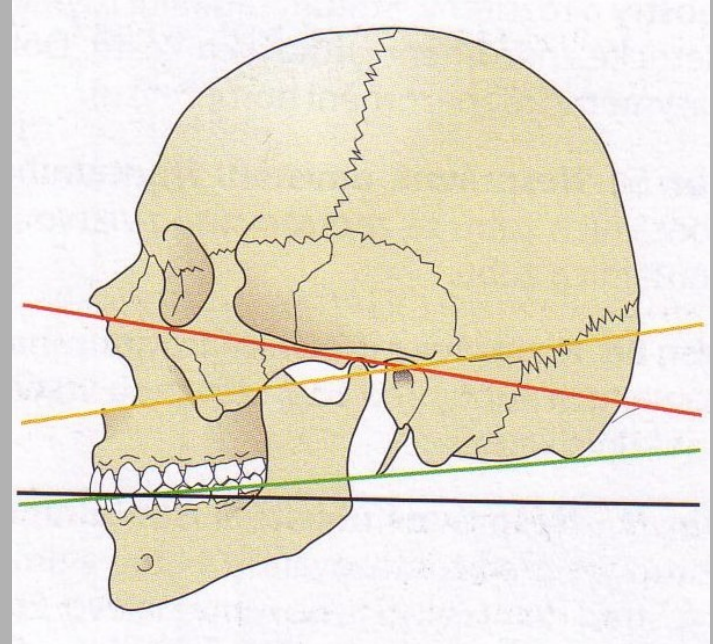
Topografie

- bukálně – k líci
- labiálně – ke rtu
- linguálně – k jazyku
- palatinálně – k patru
- meziálně
– označuje struktury směřující „ventrálně“

Orientační linie

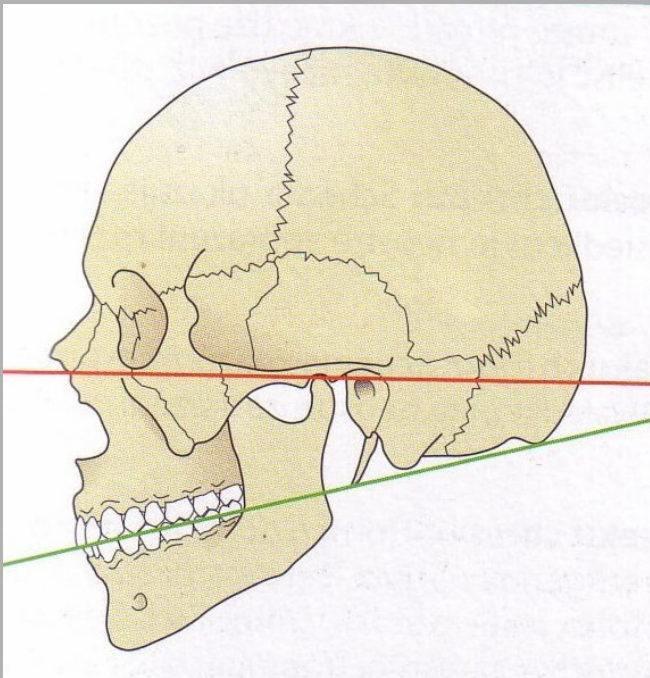
- **Frankfurtská** horizontála, antropologická základní čára, spojující dolní okraj očníce s horním okrajem zevního zvukovodu.
- **Camperova** linie spojuje zevní zvukovod s dolním okrajem nosním.

Orientační linie a roviny

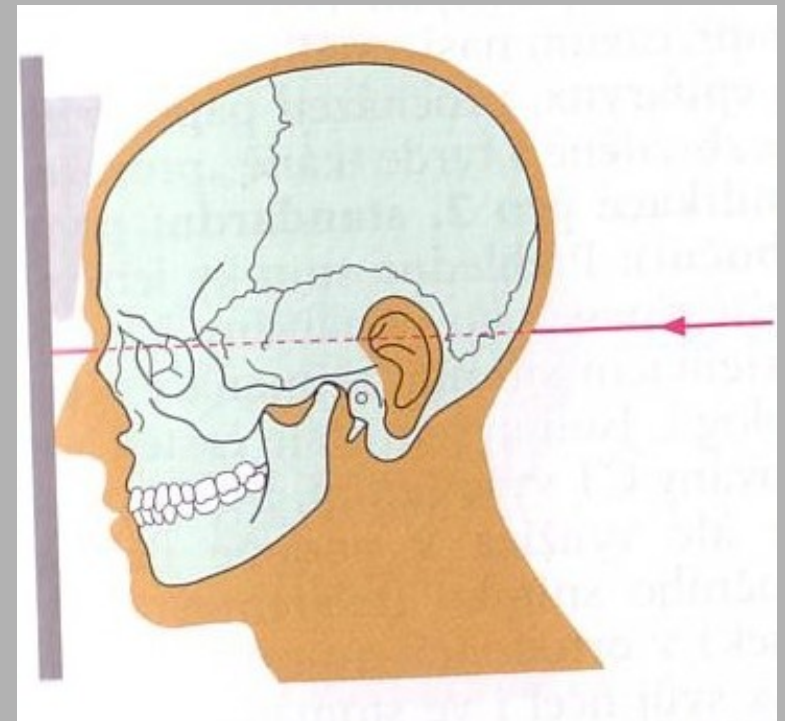
- **Okluzní** rovina má být nastavena až na vyjímky (malé děti – lehce nakloněná dozadu) vodorovně

Extra-orální snímky

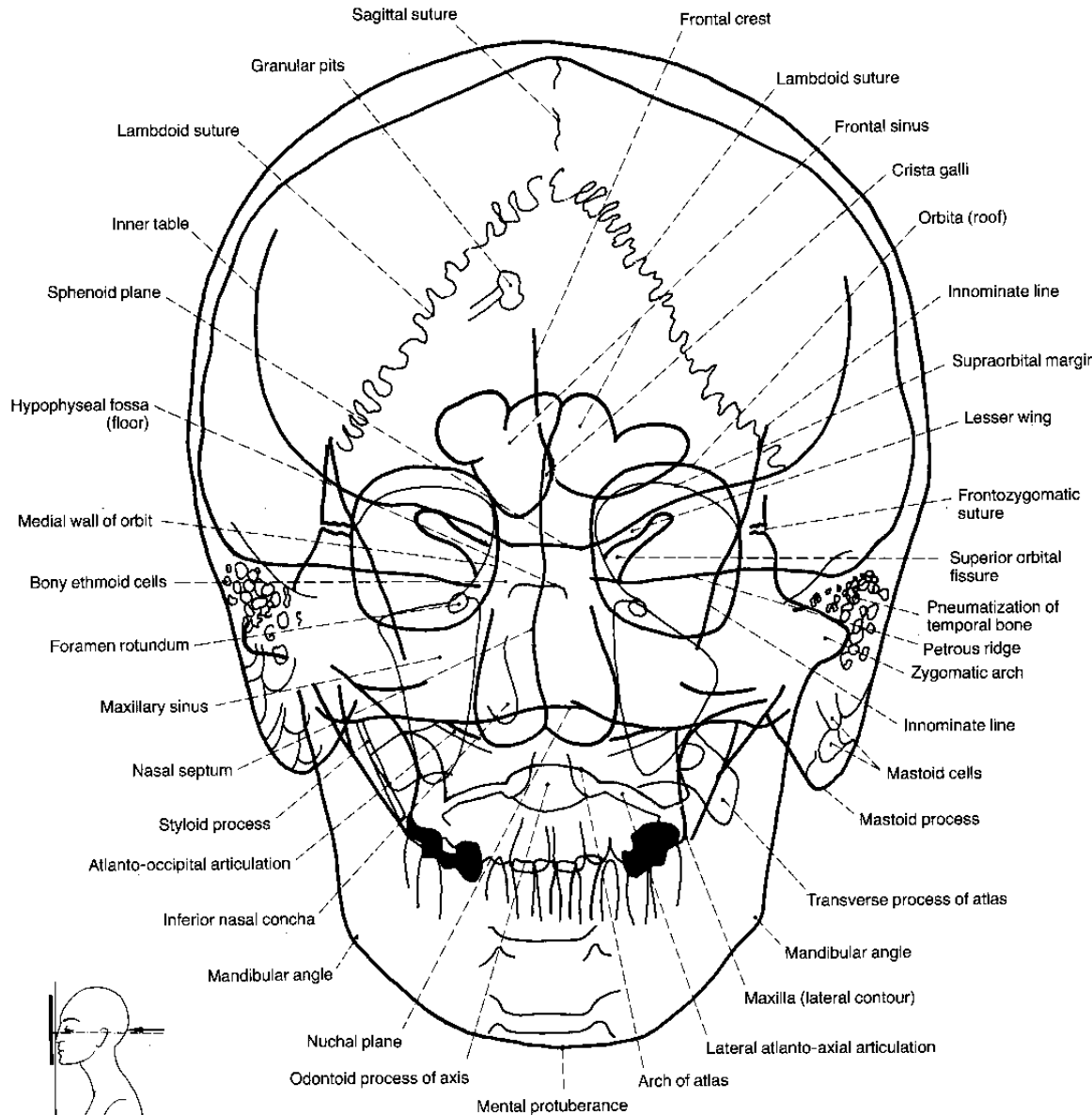
- panoramatické snímky:
  - snímky lebky
  - projekce na maxilární sinus
  - TMJ
  - ortopantomograf (OPG)
- tomografie (CT, MR)

Lebka – zadopřední a boční

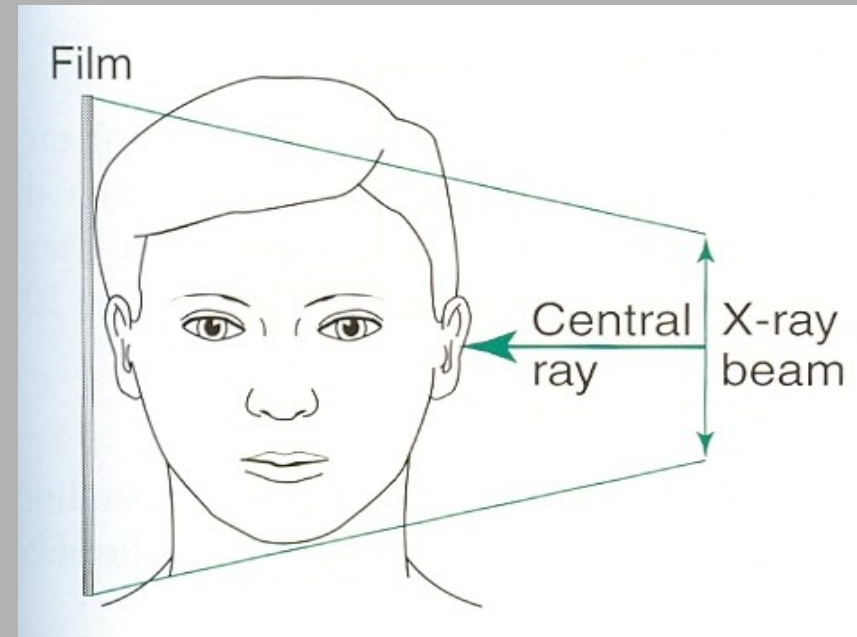
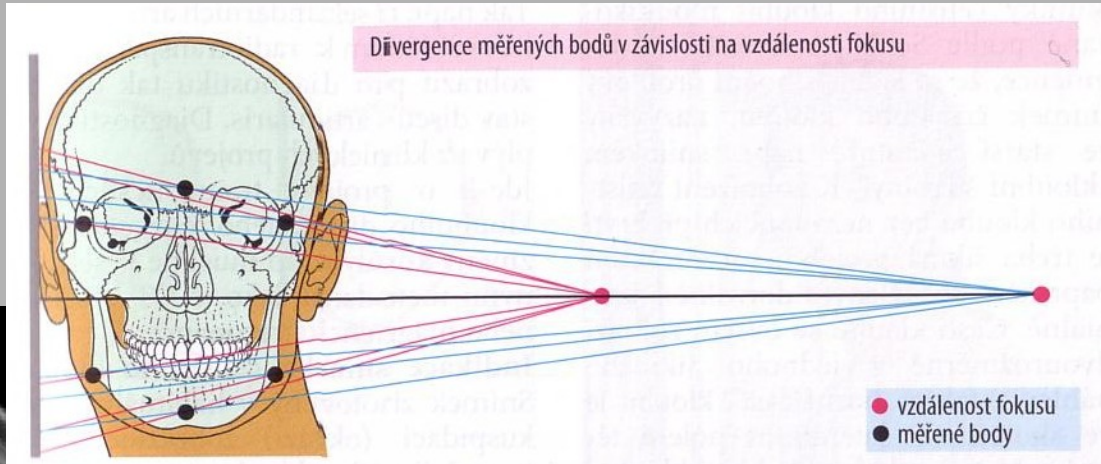
- nos a čelo se dotýká kazety
- paprsek prochází protuber. occipitalis kolmo ke kazetě.

Lebka – zadopřední a bočná

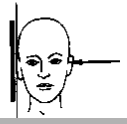
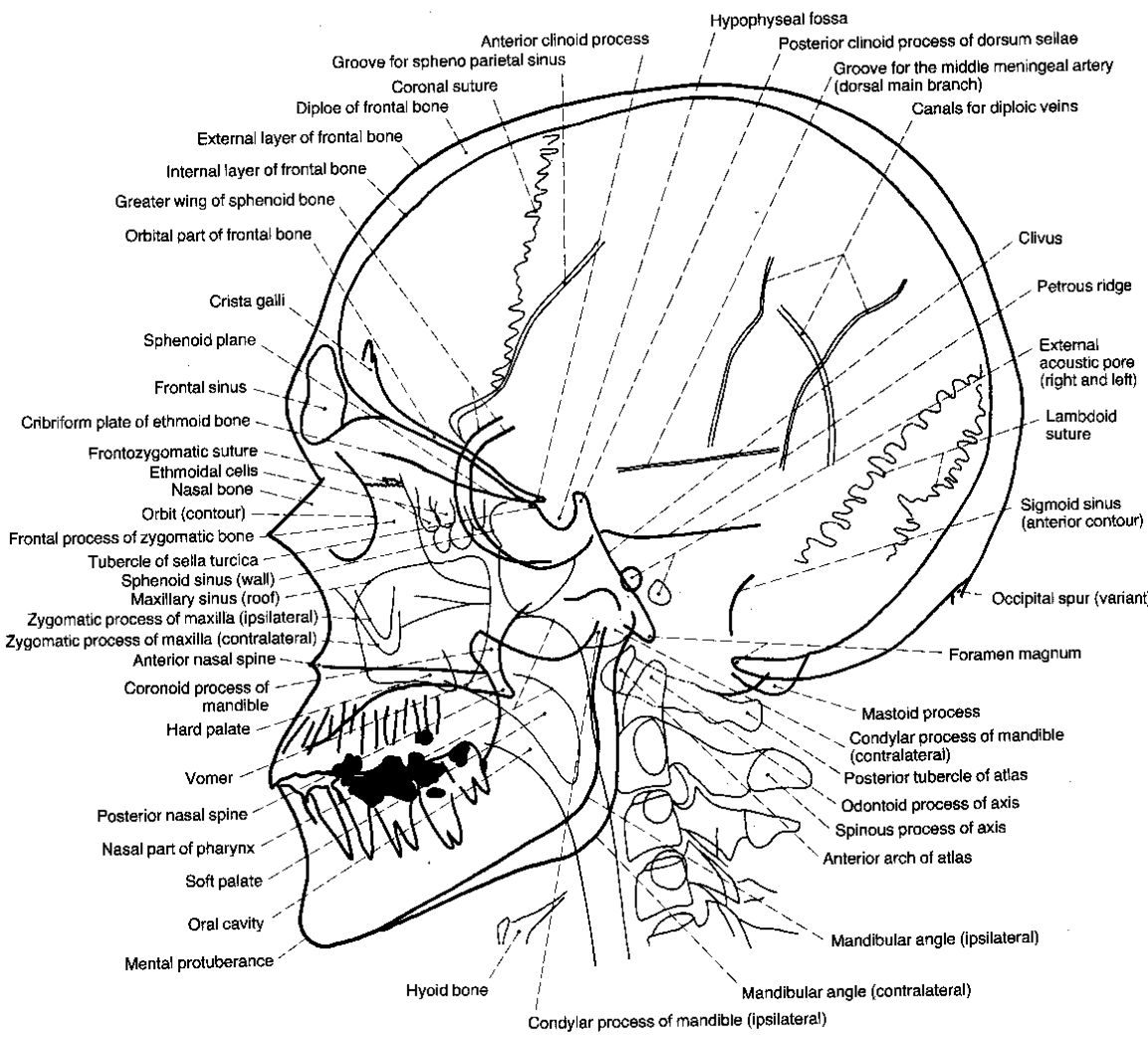

Lebka - bočná

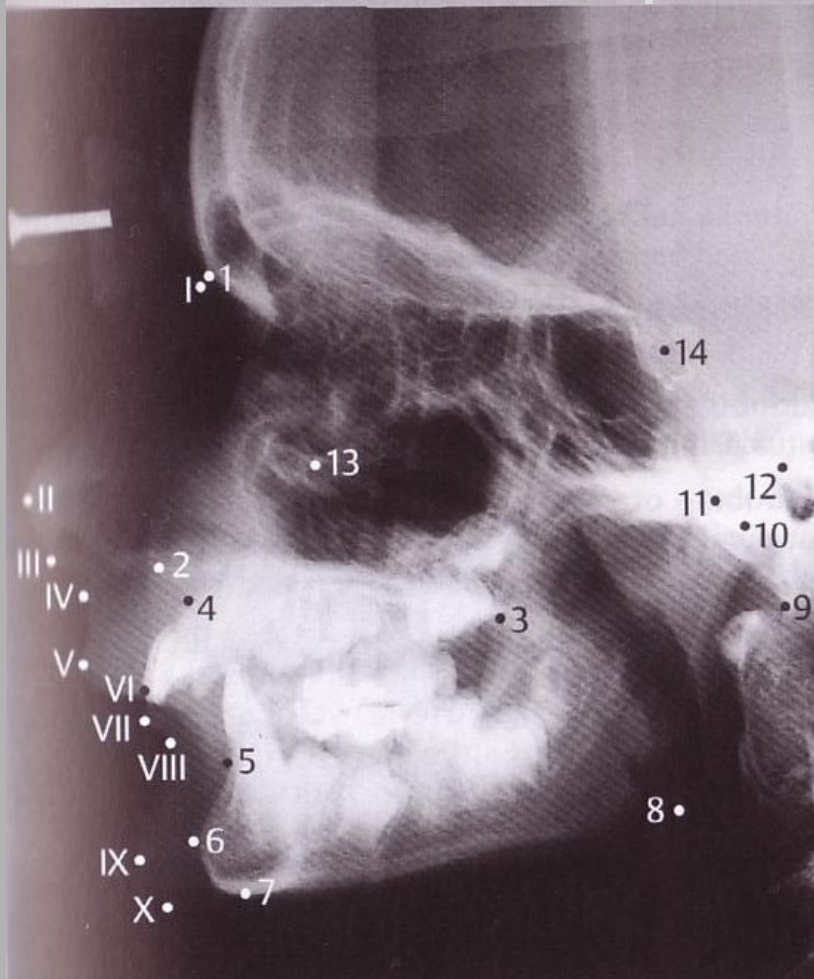

- centrální paprsek skrze acustický meatus
- kolmo ke kazetě

Lebka – bočná

- centrace na splanchnokranium

Skeletální body:

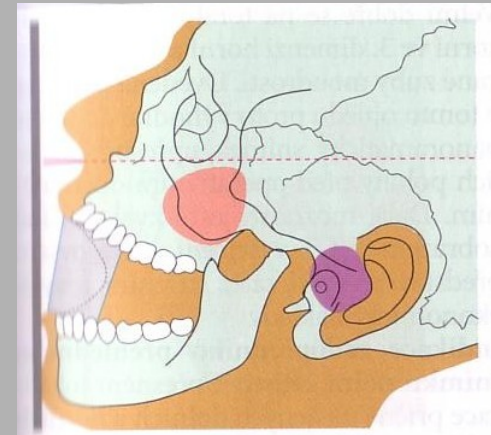
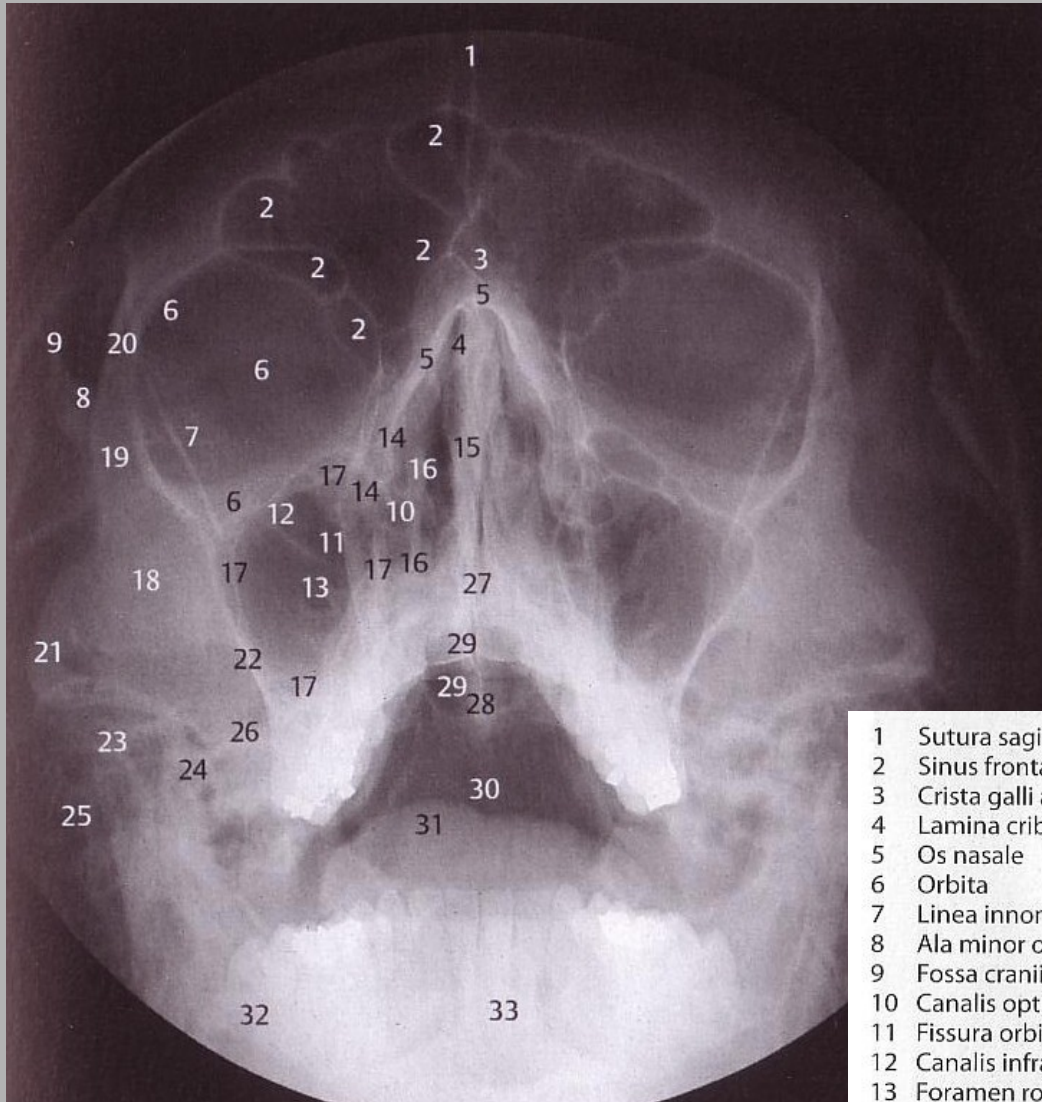
- 1 Nasion
- 2 Spina nasalis anterior
- 3 Spina nasalis posterior
- 4 Bod A
- 5 Bod B
- 6 Pogonion
- 7 Menton
- 8 Gonion
- 9 Basion
- 10 Articulare
- 11 Condylion
- 12 Porion
- 13 Orbitale
- 14 Sella, střed

Body na měkkých tkáních:

- I Kožní nasion
- II Špička nosu
- III Subnasale
- IV Subspinale
- V Labrale superius
- VI Stomion
- VII Labrale inferius
- VIII Submentale
- IX Kožní pogonion
- X Kožní gnathion

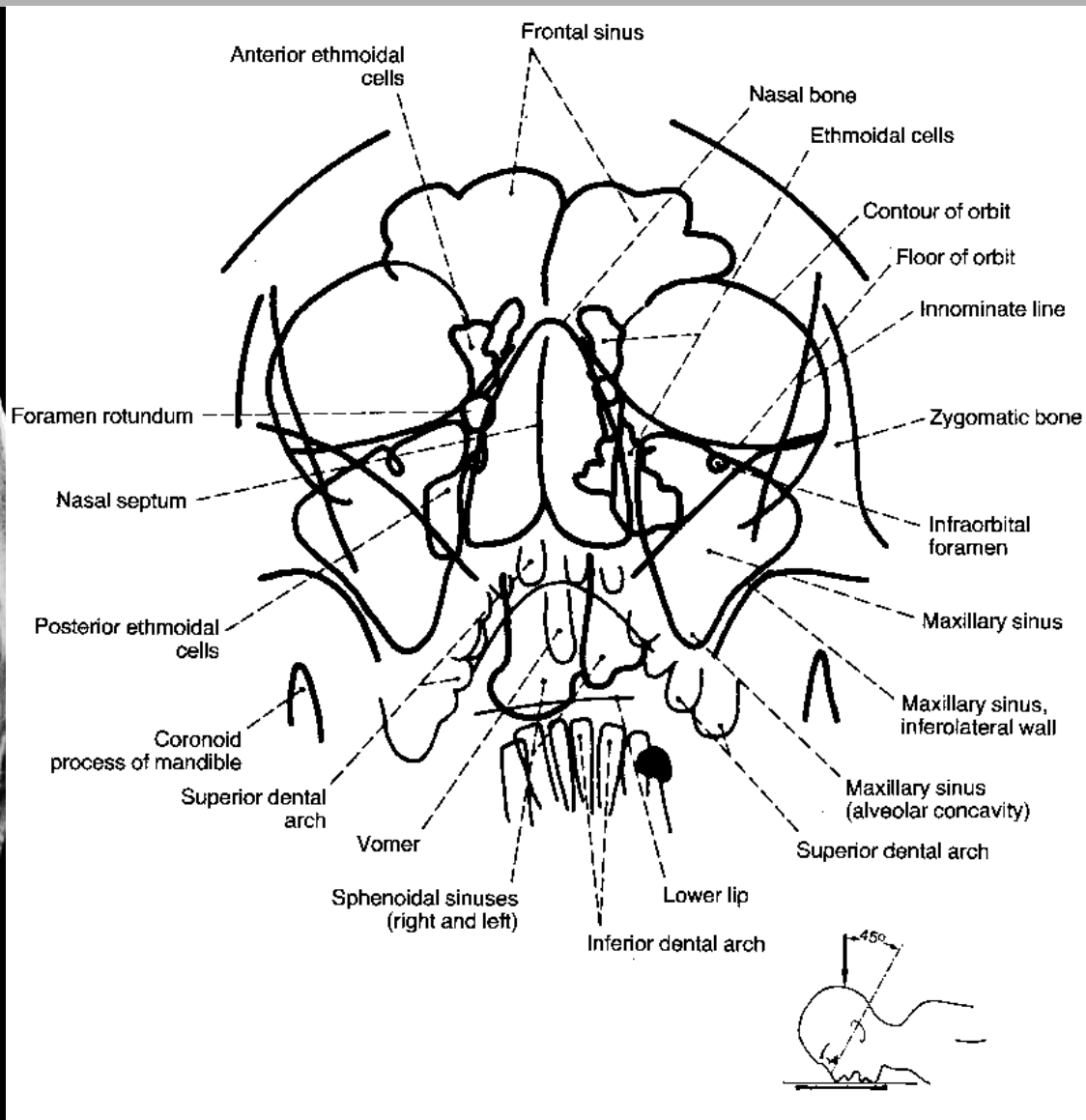
Lebka - poloaxiální

1	Sutura sagittalis	18	Os zygomaticum
2	Sinus frontalis septy	19	Processus frontalis ossis zygomatici
3	Crista galli a falx cerebri	20	Sutura zygomaticofrontalis
4	Lamina cribrosa ossis ethmoidalis	21	Arcus zygomaticus
5	Os nasale	22	Crista zygomaticoalveolaris
6	Orbita	23	Processus condylaris mandibulae
7	Linea innominata (allae majores)	24	Processus muscularis (coronoideus) mandibulae
8	Ala minor ossis sphenoidalis	25	Celullae mastoideae
9	Fossa cranii media (ohraničení)	26	Pars petrosa ossis temporalis
10	Canalis opticus	27	Spina nasalis anterior
11	Fissura orbitalis superior	28	Spina nasalis posterior
12	Canalis infraorbitalis	29	Spina sphenoidalis
13	Foramen rotundum	30	Pars basilaris ossis occipitalis
14	Labyrinthus ethmoidalis	31	Dorsum linguae
15	Septum nasi osseum	32	Massa lateralis atlantis
16	Conchae nasales	33	Dens axis (epistrophei)
17	Sinus maxillaris		

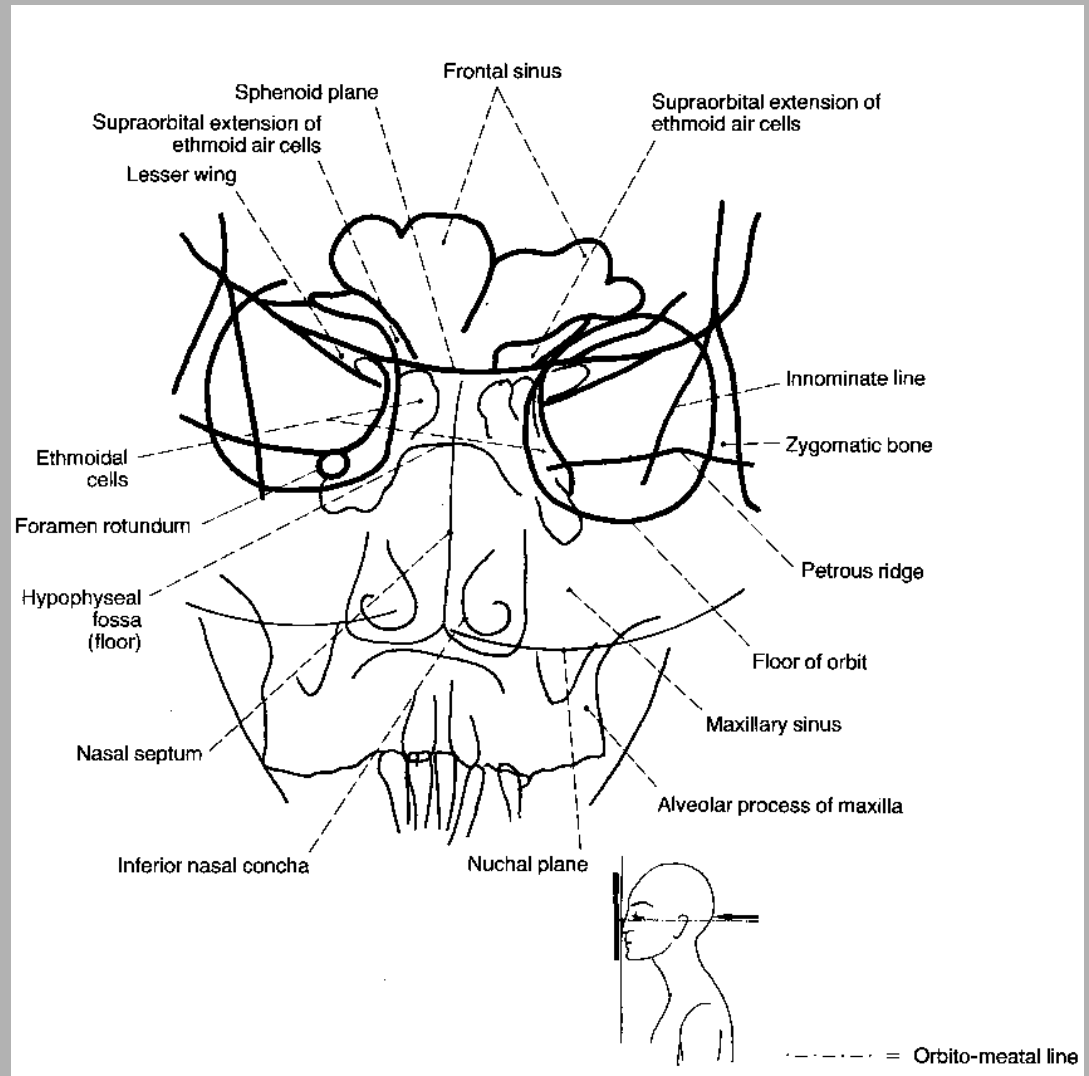

Paranasální siny - Watersova

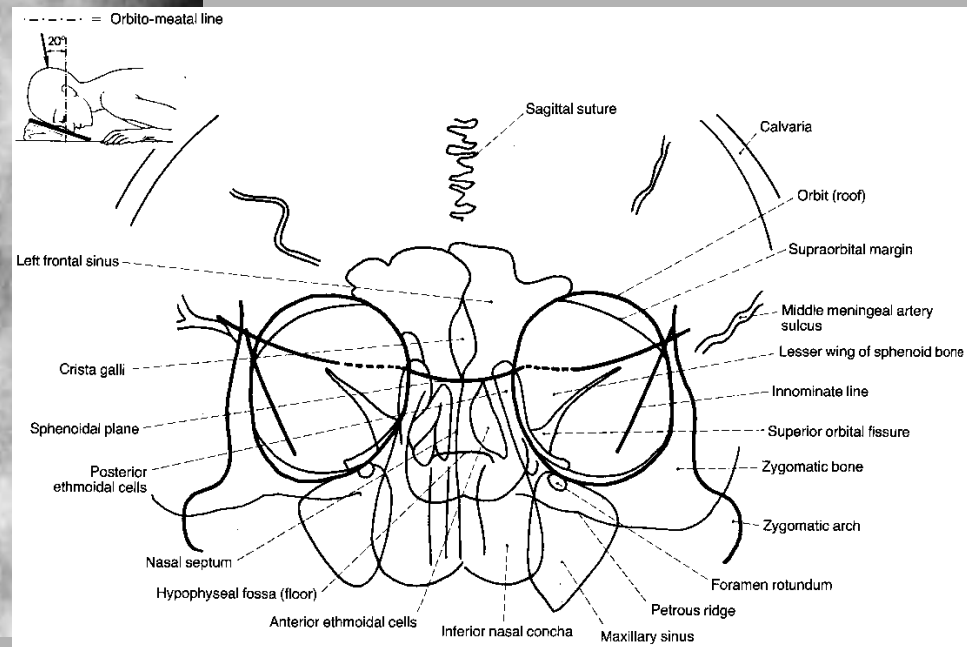
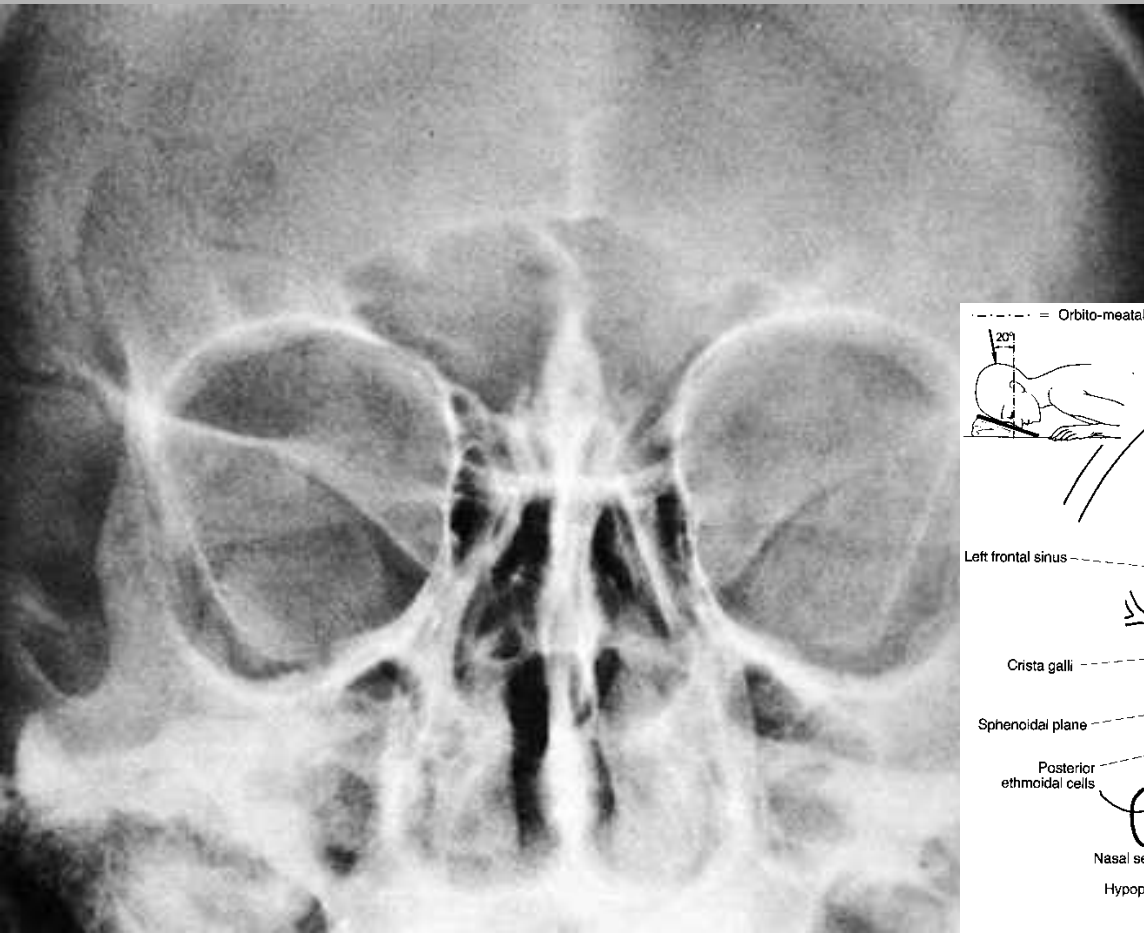
Paranasální siny – zadopřední

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/06.jpg

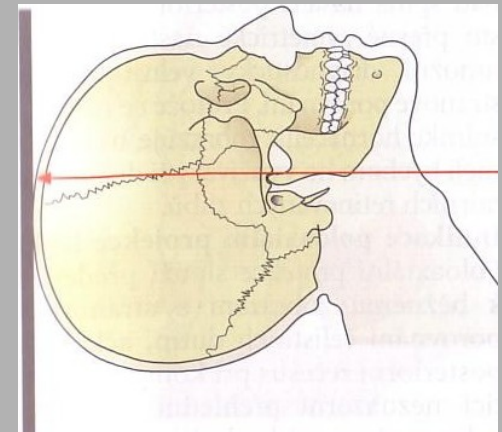
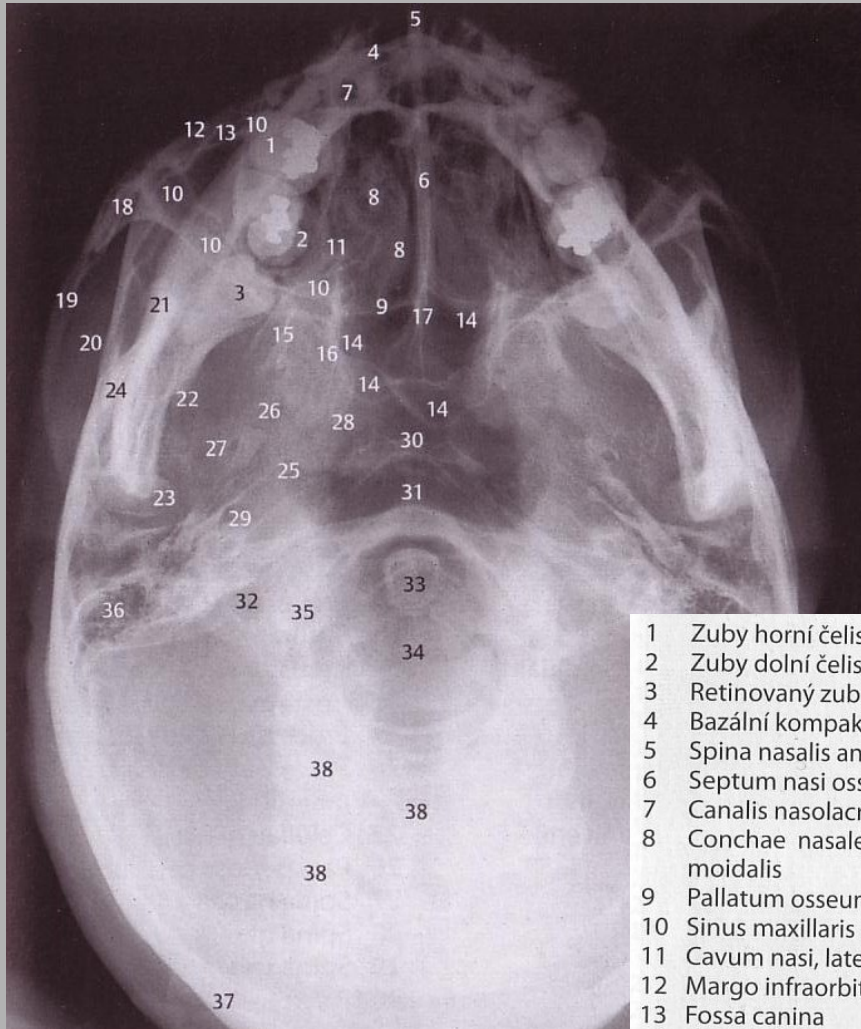

Orbity - zadopřední

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/09.jpg

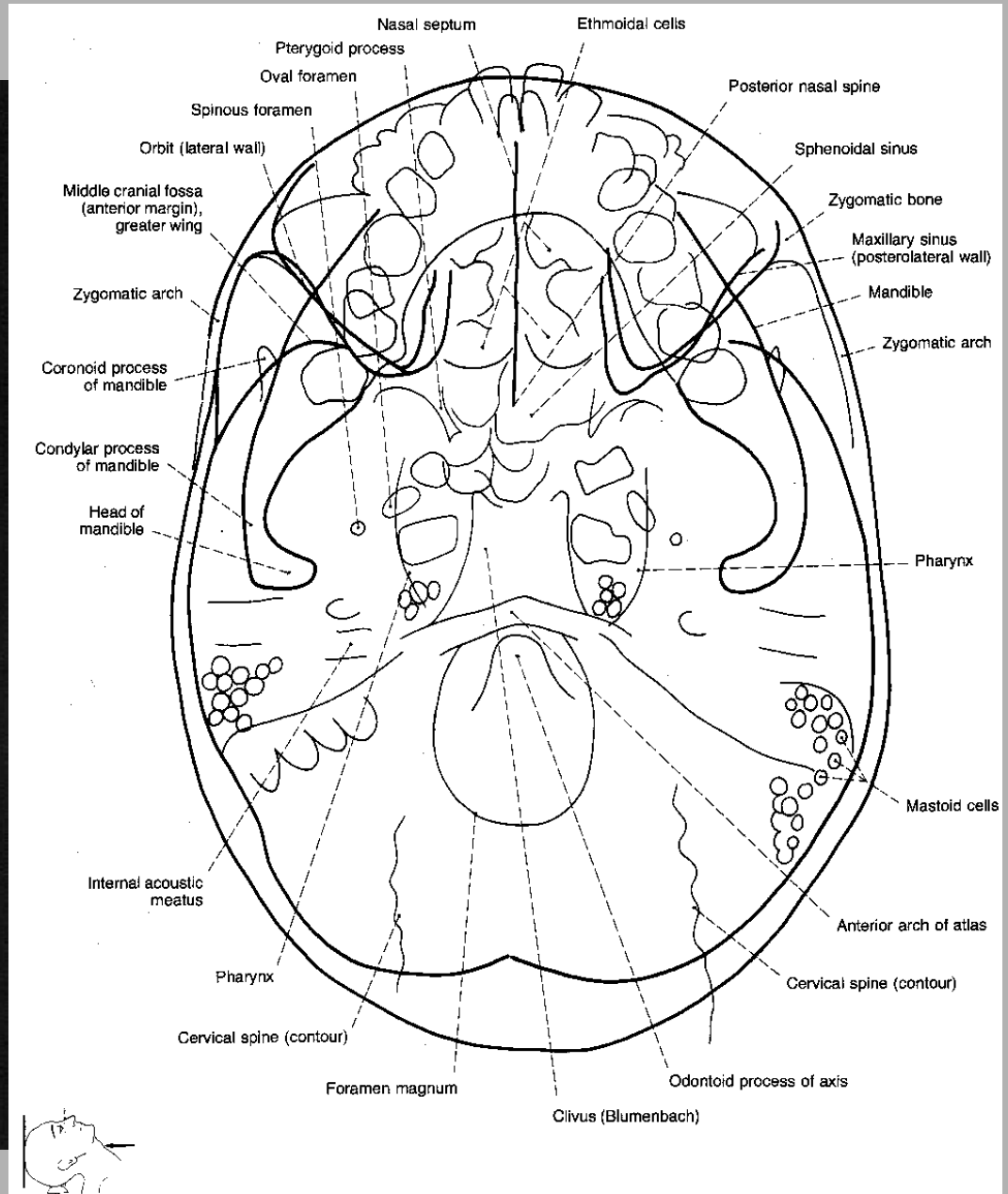

Lebka – axiální

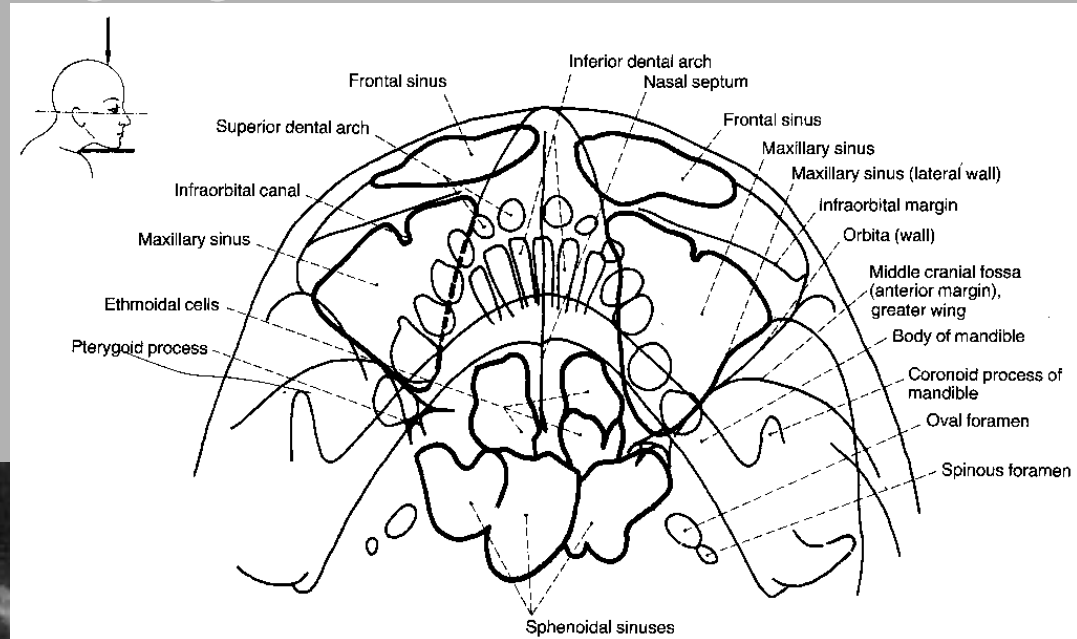
1 Zuby horní čelisti	19 Arcus zygomaticus
2 Zuby dolní čelisti	20 Fossa temporalis
3 Retinovaný zub 48	21 Processus muscularis (coroneidus) mandibulae
4 Bazální kompakta mandibuly	22 Lingula
5 Spina nasalis anterior	23 Condylus mandibulae
6 Septum nasi osseum	24 Angulus mandibulae
7 Canalis nasolacrimalis	25 Sutura coronalis
8 Conchae nasales et labyrinthus ethmoidalis	26 Foramen ovale
9 Pallatum osseum (dorzální hranice)	27 Foramen spinosum
10 Sinus maxillaris (ohraničení)	28 Foramen lacerum
11 Cavum nasi, laterální stěna	29 Canalis caroticus
12 Margo infraorbitalis	30 Dorsum sellae
13 Fossa canina	31 Tuberculum anterius atlantis
14 Sinus sphenoidalis	32 Foramen transversarium atlantis
15 Processus pterygoideus, lamina lateralis	33 Dens axis (epistrophei)
16 Processus pterygoideus, lamina medialis	34 Foramen magnum
17 Spina nasalis posterior	35 Condylus occipitalis
18 Os zygomaticum	36 Celullae mastoideae
	37 Os occipitale
	38 Obratle krční páteře

Lebka - axiální

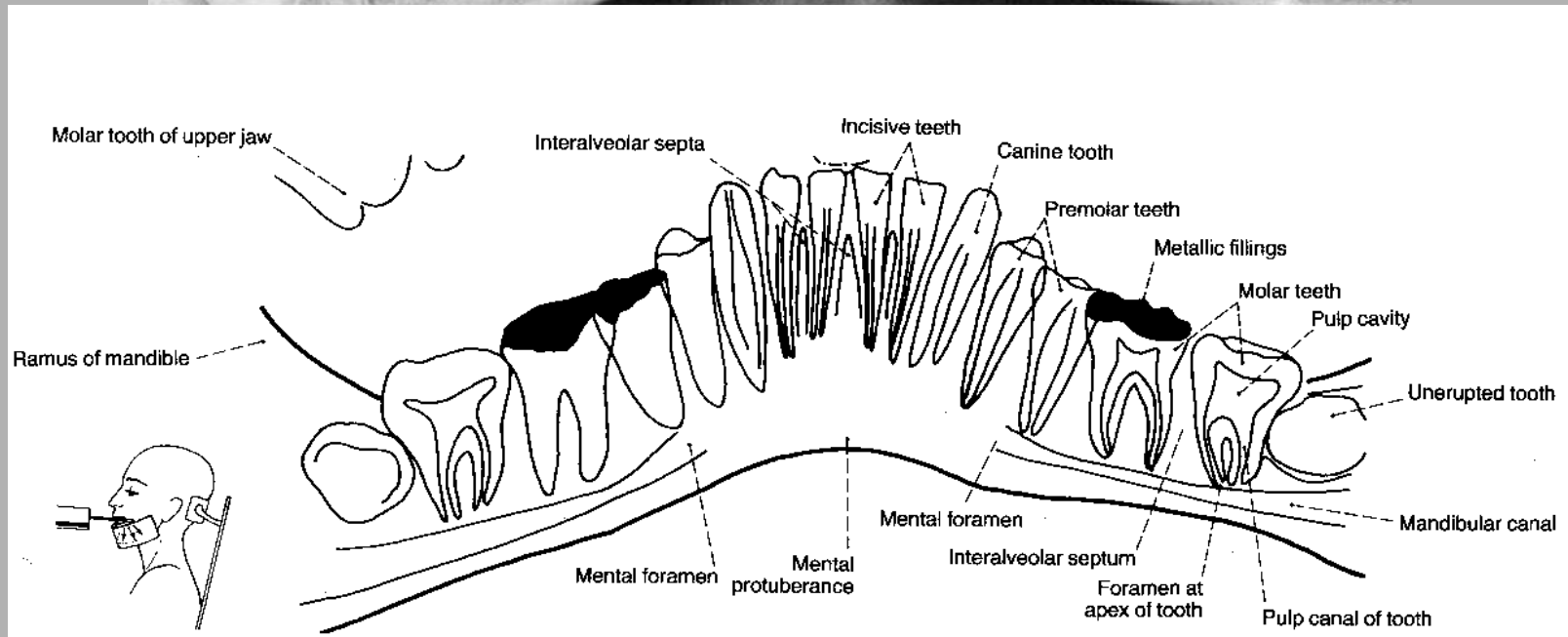
Paranazální siny - axiální

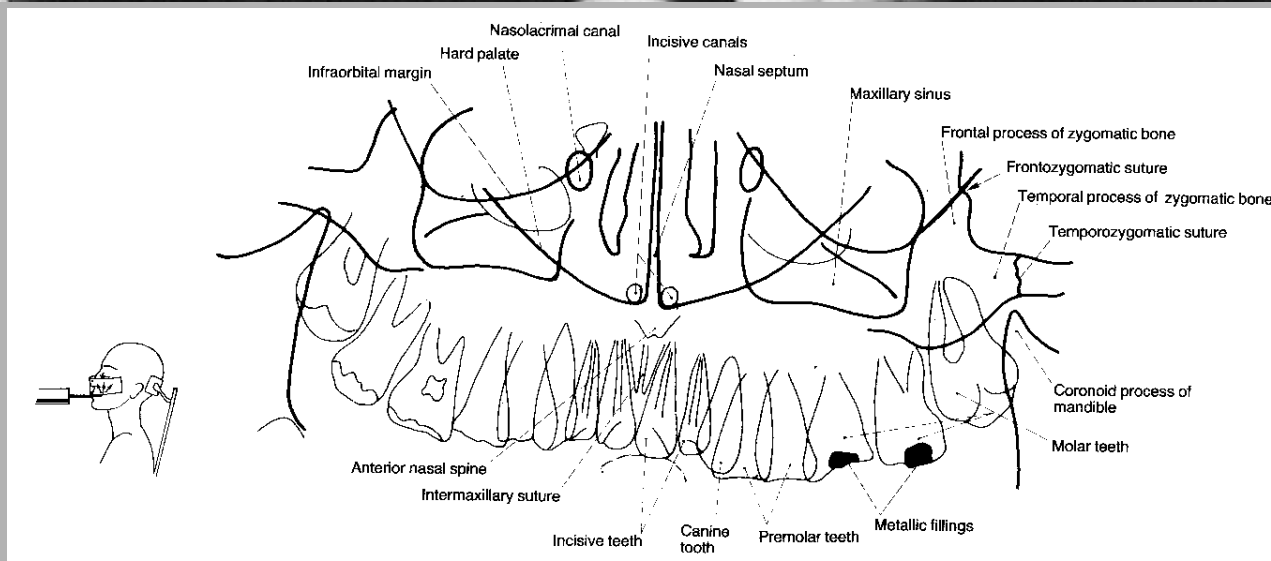
- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/08.jpg

Dolní čelist - panoramatická

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/15.jpg

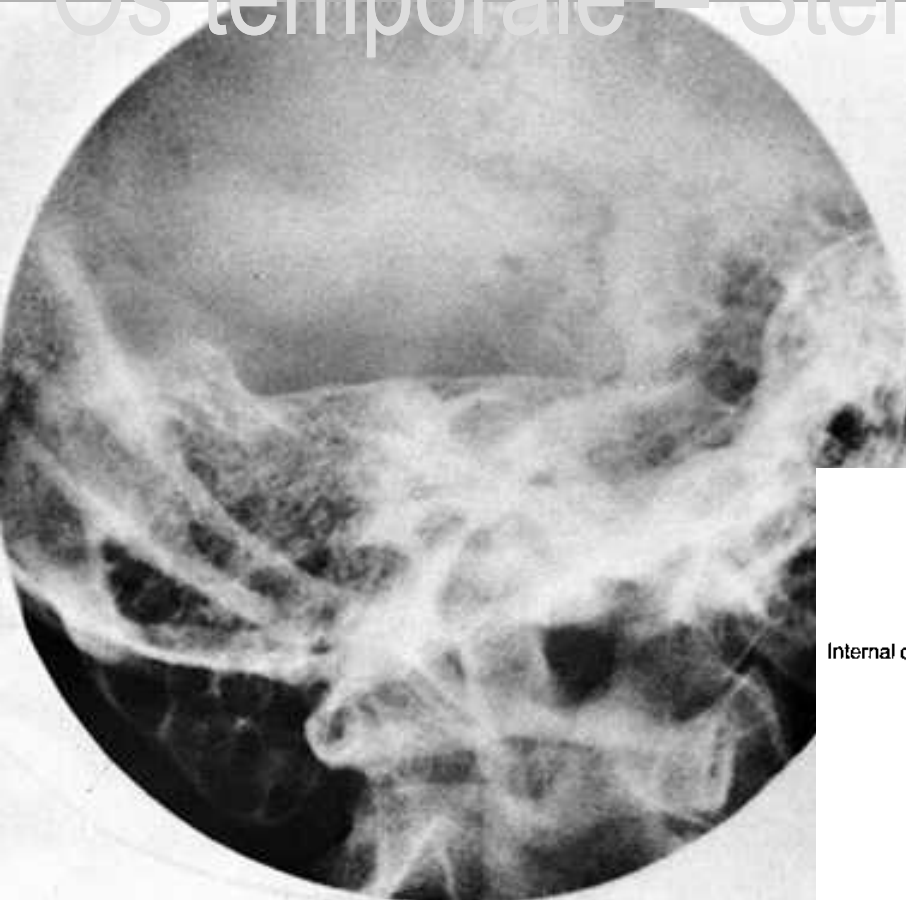

Horní čelist - panoramatická

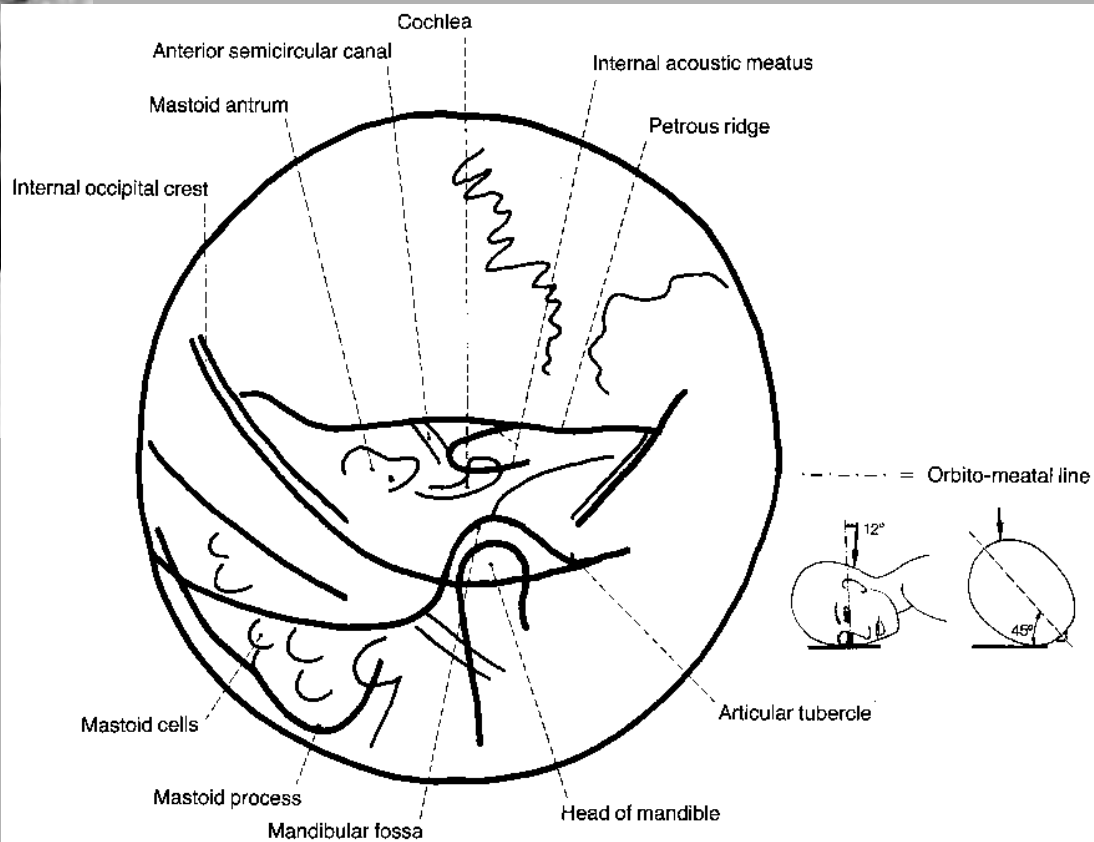

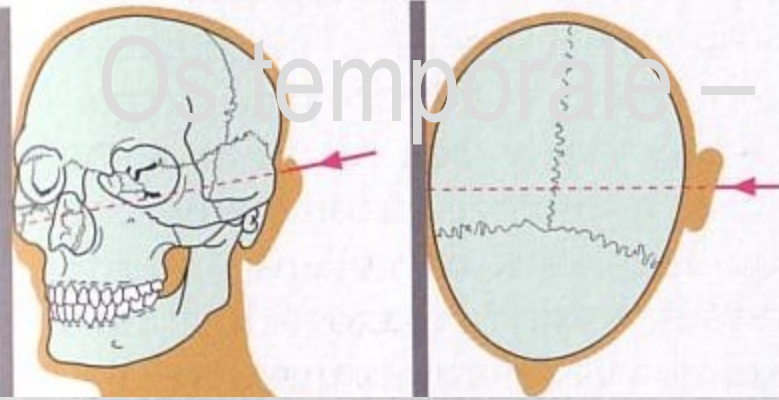
Os temporale – Stenvers - semisagitální

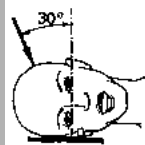
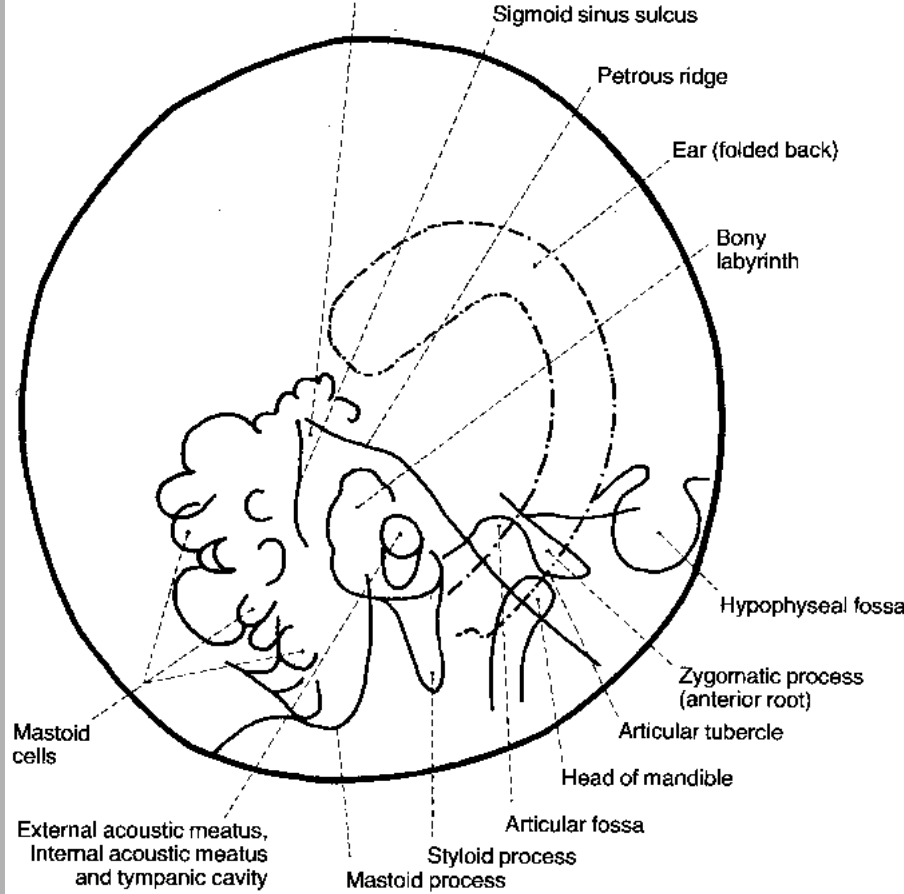
- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/11.jpg

Os temporale – Schüller - semilaterální

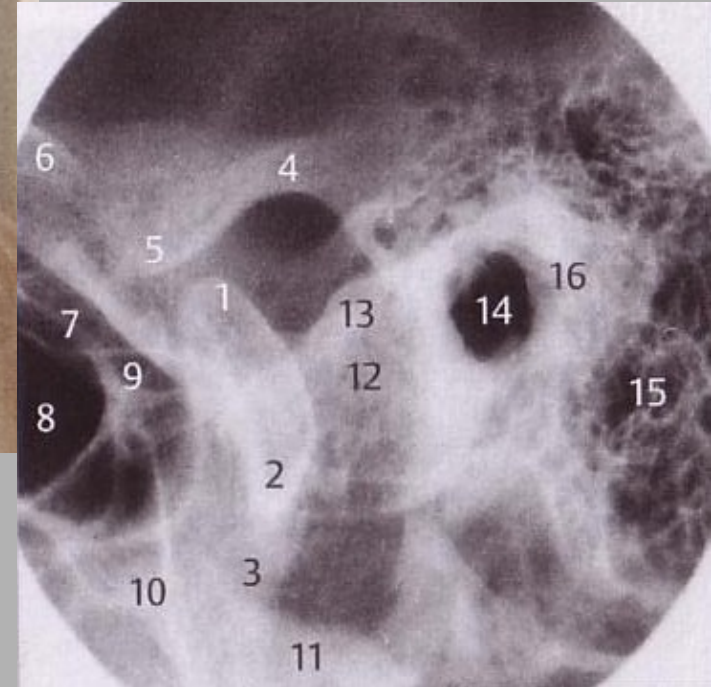
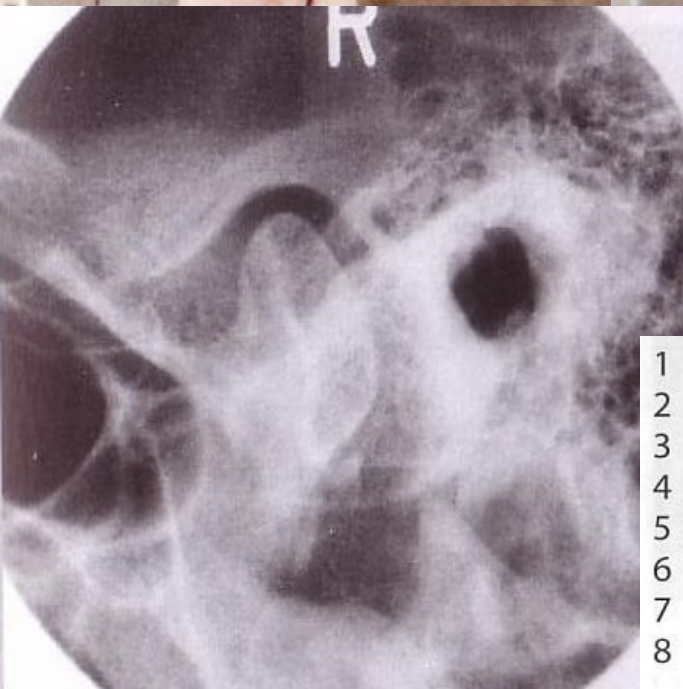

Posterior petrous angle = Angulus Citelli

----- = Orbito-meatal line

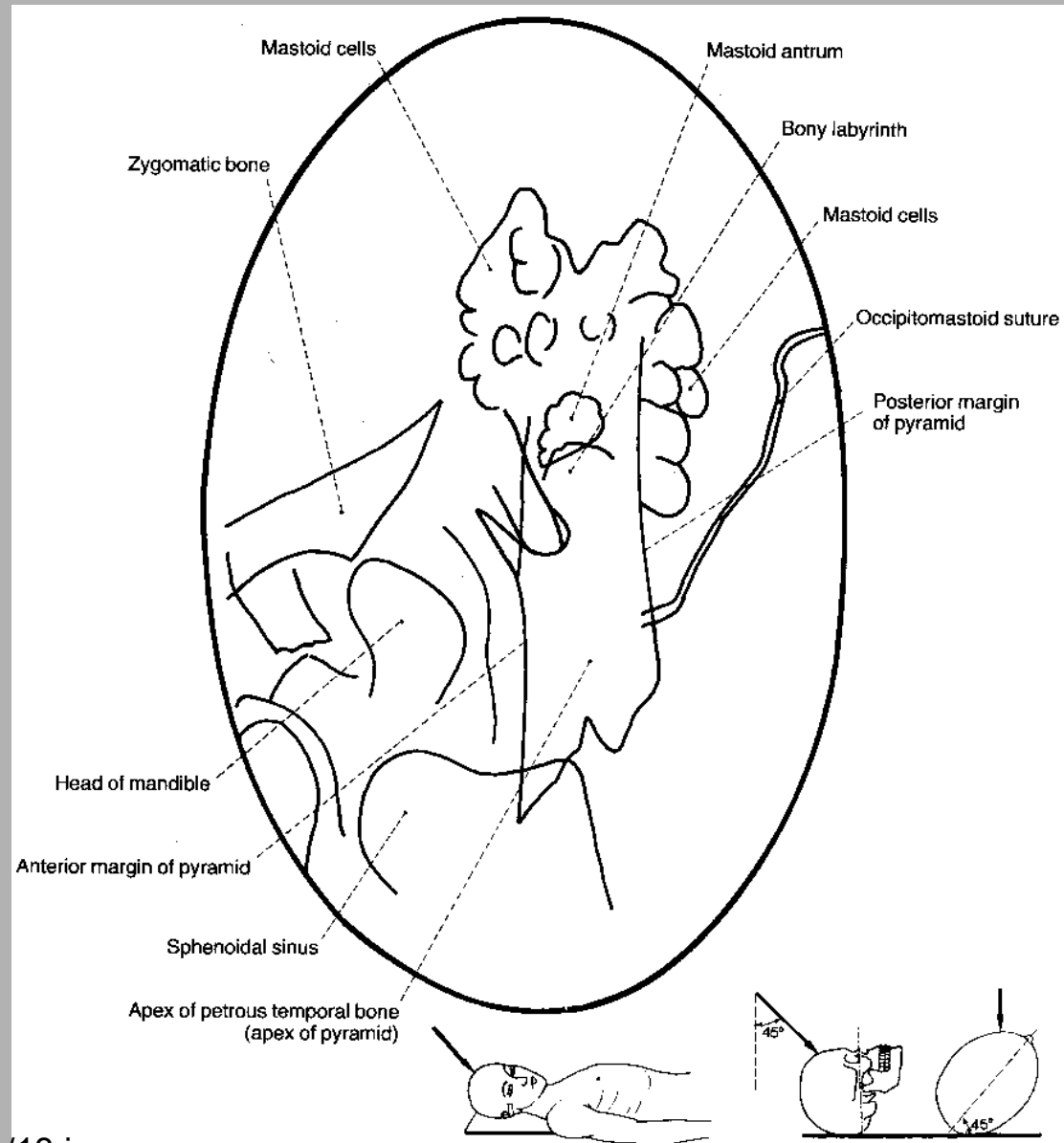
Os temporale – Schüller - semilaterální

- 1 Kondylus, laterální pól
- 2 Kondylus, mediální pól
- 3 Processus condylaris mandibulae
- 4 Fossa glenoidalis, laterální části
- 5 Eminentia articularis, laterální části
- 6 Arcus zygomaticus
- 7 Sella turcica
- 8 Sinus sphenoidalis

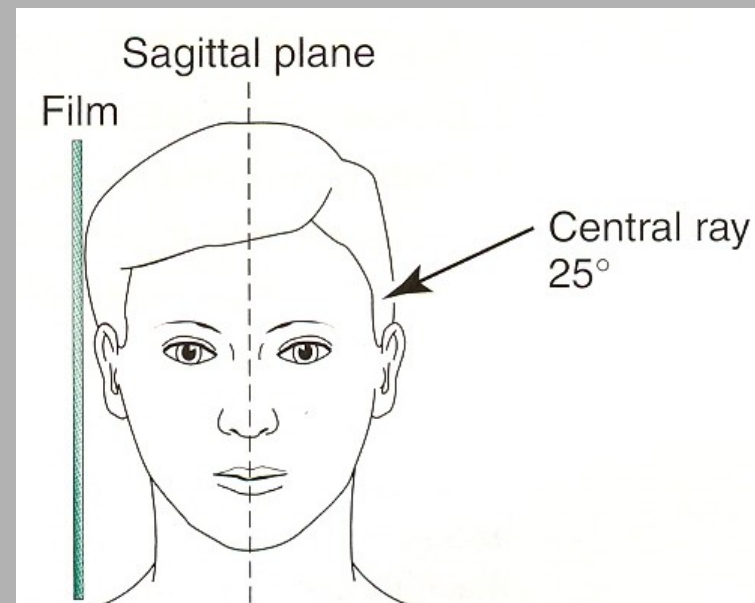
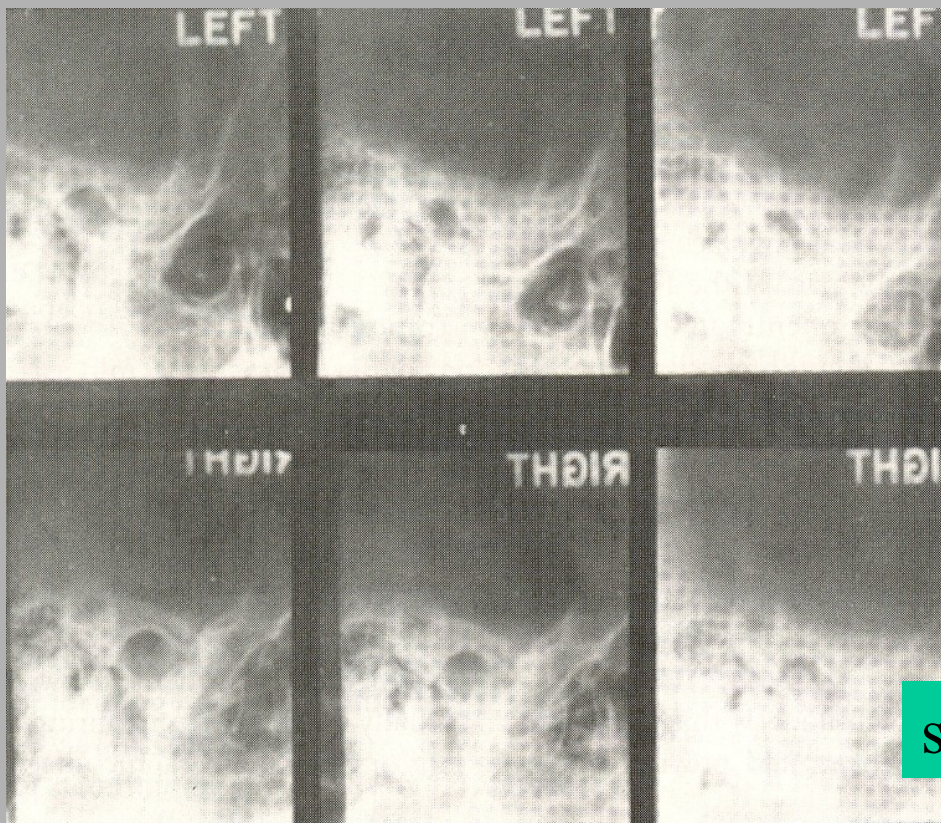
- 9 Processus clinoideus posterior
- 10 Clivus
- 11 Pars petrosa (vzdálenější)
- 12 Pars petrosa (přilehlá)
- 13 Horní hrana pyramid (přilehlá)
- 14 Porus acusticus externus
- 15 Cellulae mastoideae
- 16 Pars tympanica ossis temporalis

Os temporale – Mayer - semiaxiální

Temporomandibulární kloub - TMJ

sériový radiogram TMJ

- paprsek směřuje vertikálně +25 st. do centra filmu
- vstup 6-7cm nad meatus acusticus.

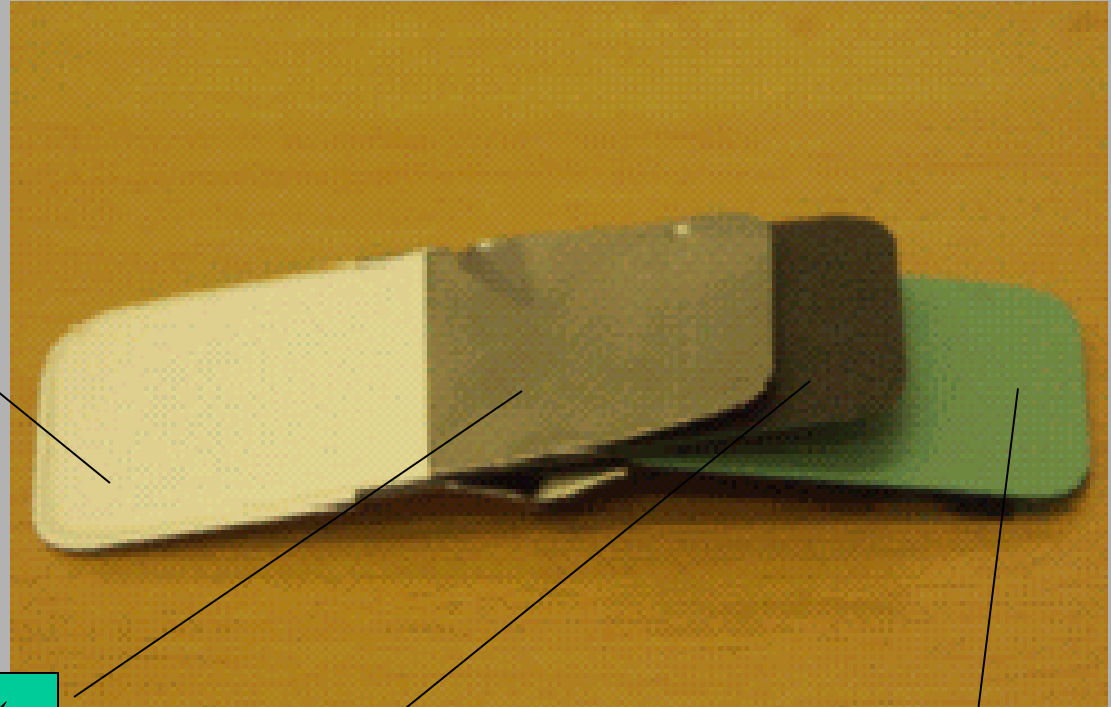
- hlavice kondylu
- fossa glenoidalis
- zavřená ústa
- otevřená ústa

**I
n
t
r
a
o
r
á
l
n
í

s
n
í
m
k
y**

Intraorální snímky

Intraorální filmy pro intraorální zobrazení

- dentální filmy

plastový obal

Pb filtr na zadní straně

papírový obal kryjící
obě strany filmu

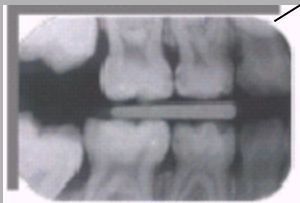
film

Filmy pro intraorální zobrazení

• ustálené formáty

klasický 31x41 mm

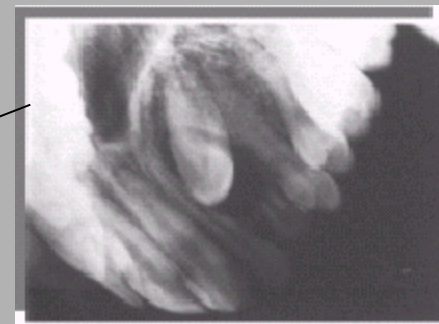

dětský 22x35 mm

speciální 27x54 mm

speciální 57x76mm

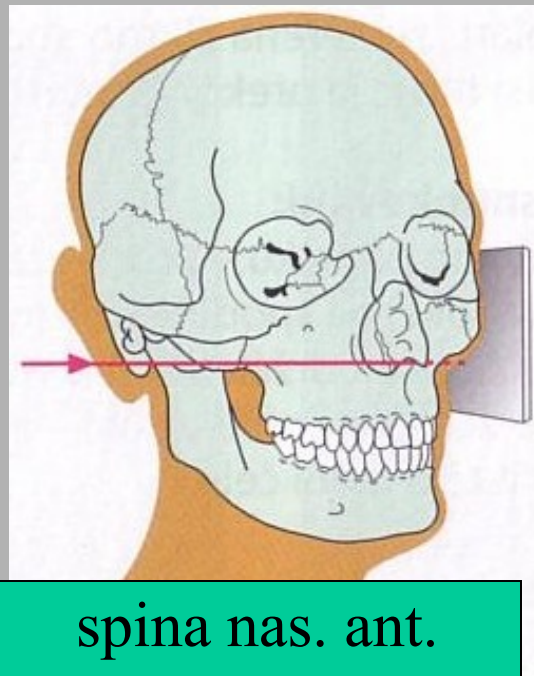
obal filmu přesahuje jeho vlastní formát na každé straně o 1 mm

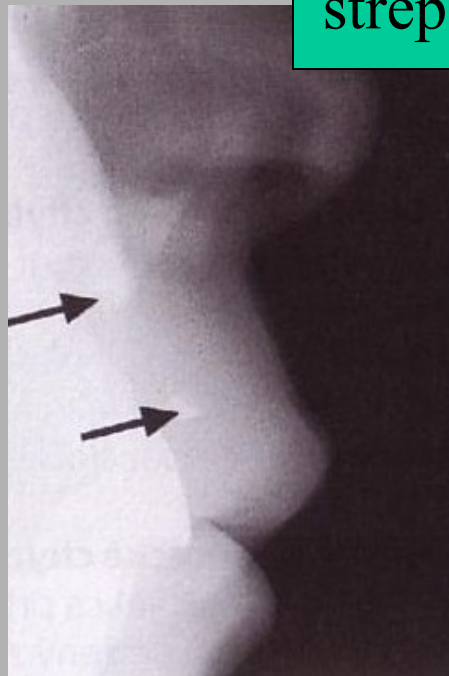
E
x
t
r
a
o
r
á
l
n
í
s
n
í
m
k
y

Extraorální bočný snímek horního frontálního úseku

spina nas. ant.
kolmo na film

střepiny skla

- zobrazení kůstek nosu při zranění obličeje
- cizích těles

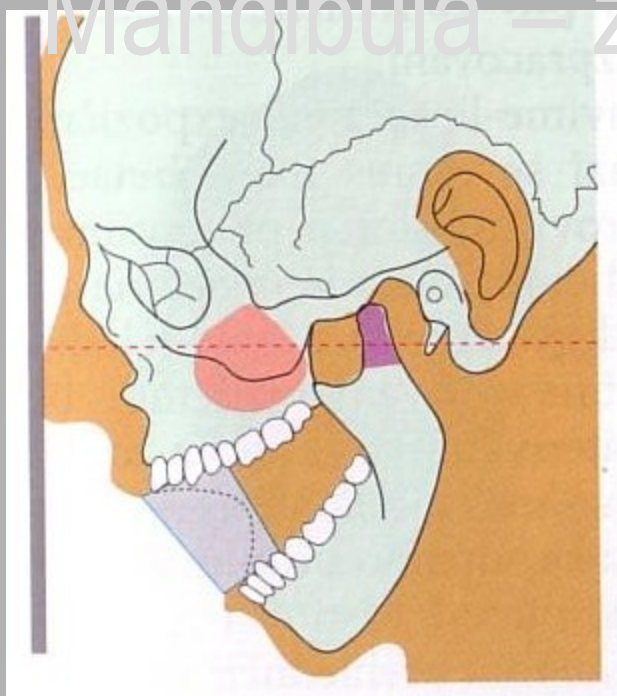
Okluzní snímek horní a dolní čelisti

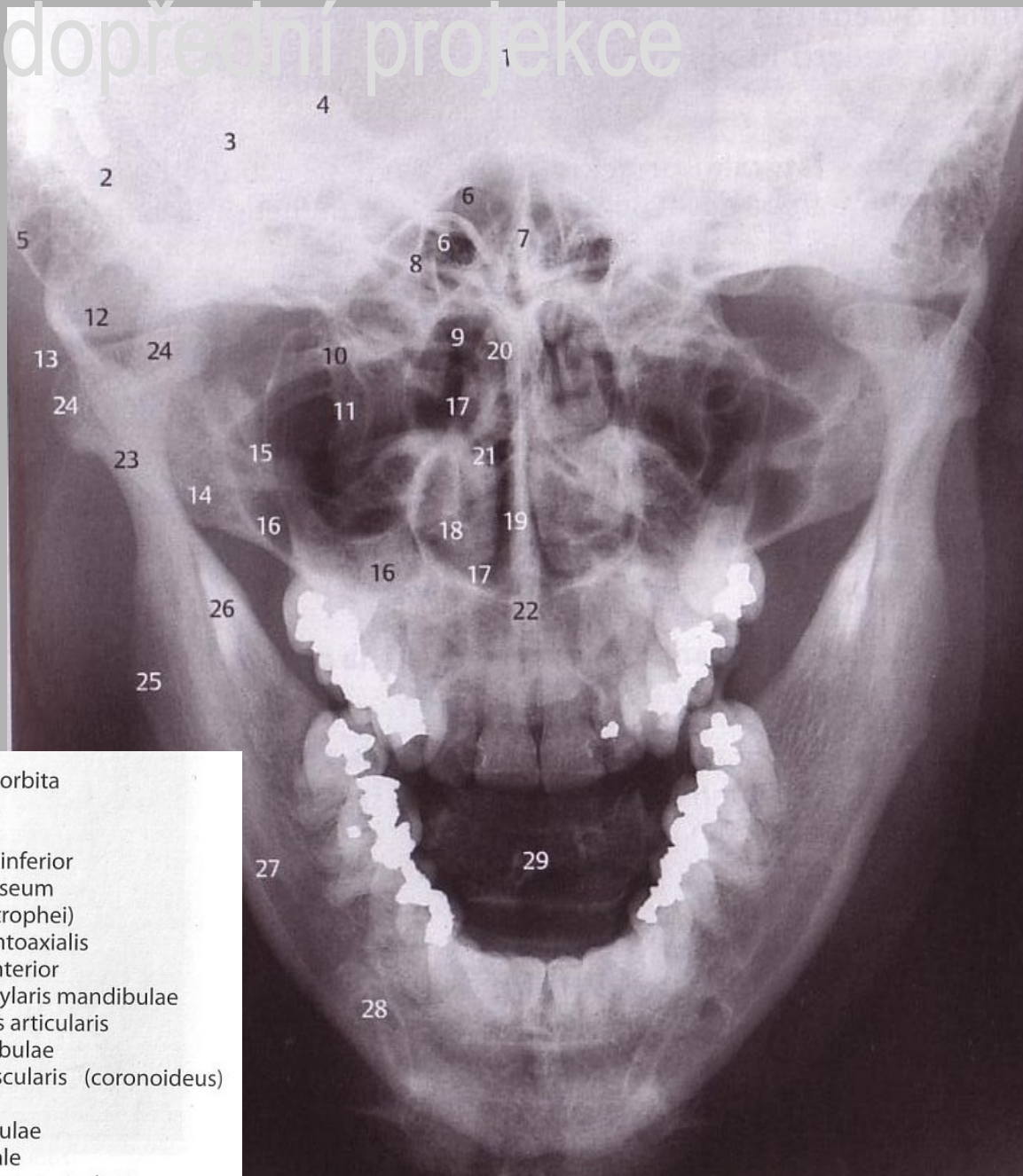
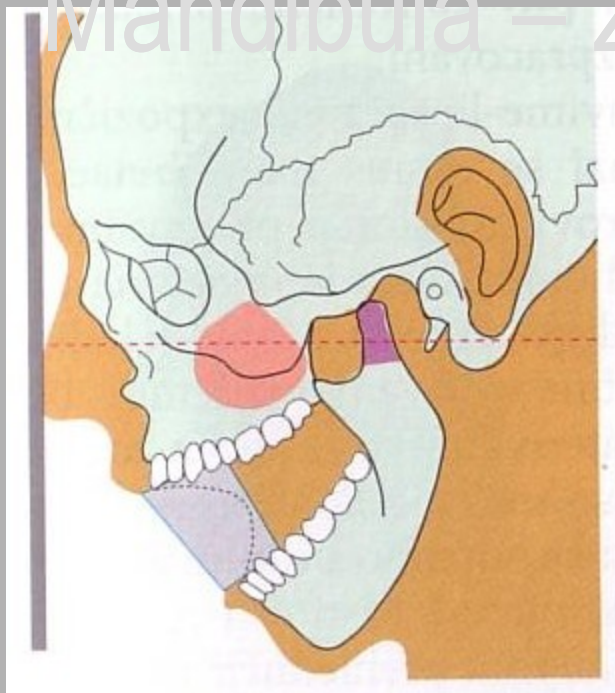
I
n
t
r
a
o
r
á
l
n
í
s
n
í
m
k
y

Mandibula – zadopřední projekce

Mandibula – zadopřední projekce

1	Crista frontalis	15	Margo inferior, orbita
2	Squama ossis temporalis	16	Sinus maxillaris
3	Pars petrosa ossis temporalis	17	Cavum nasi
4	Eminentia arcuata	18	Concha nasalis inferior
5	Processus mastoideus ossis temporalis	19	Septum nasi osseum
6	Sinus sphenoidalis v superpozici s částí sinus frontalis	20	Dens axis (epistrophei)
7	Crista galli	21	Articulatio atlantoaxialis
8	Planum sphenoidale	22	Spina nasalis anterior
9	Articulatio atlantooccipitalis	23	Processus condylaris mandibulae
10	Processus transversum atlantis	24	Kondylus, facies articularis
11	Processus pterygoideus ossis sphenoidalis	25	Angulus mandibulae
12	Eminentia articularis	26	Processus muscularis (coronoideus) mandibulae
13	Arcus zygomaticus	27	Canalis mandibulae
14	Os zygomaticum	28	Foramen mentale
		29	Corpus vertebrae cervicalis III

Okluzní snímky:

Snímky oblouku maxily i mandibuly včetně zubů, periodontálních ligament, alveolární a přilehké kosti

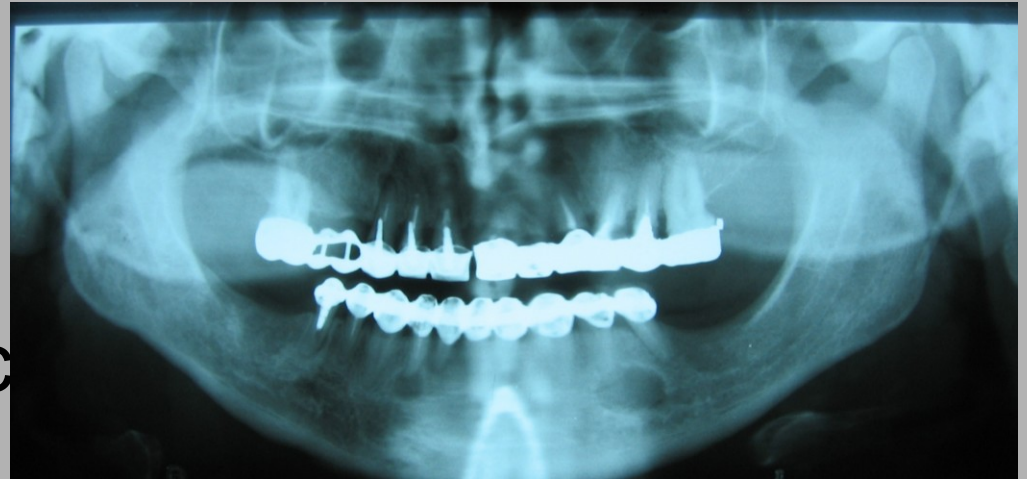
Indikace nebo zobrazení:

- vývoj zubů – monitoring
- nadpočetné zuby
- zaklíněné zuby
- patologie špatně zobrazitelná na intraorálních snímcích
- kontury bukální a linguální části skeletu patra
- lokalizační techniky (s použitím dalšího filmu)
- nelze-li provést intraorální snímek
  - limitace otevření úst
  - nespolupracující pacienti (děti)

Ortopantomografie - OPG

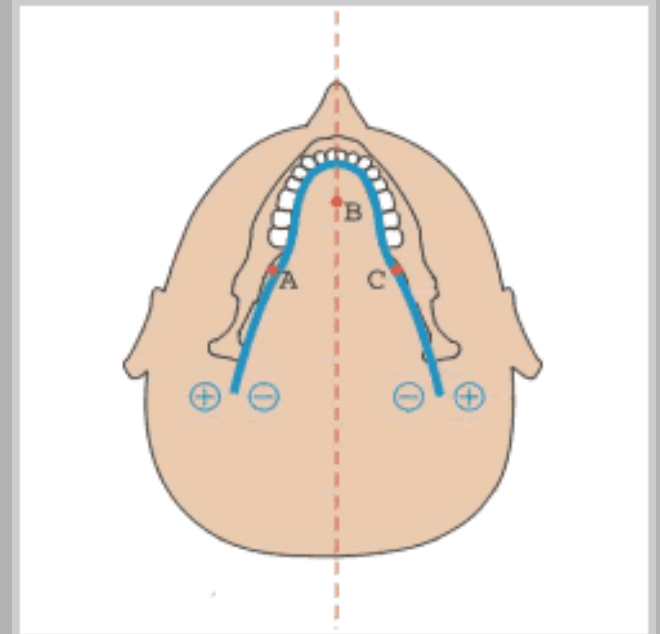
- umožňuje na jednom RTG snímku plné znázornění:
- čelistí
- zubů
- kloubů
- alevolárních rec

OPG - princip

- Rentgenka rotuje při expozici kolem hlavy pacienta po takové dráze, aby se vrstva zobrazení promítala do tvaru ideálního zubního oblouku. V těsné blízkosti zubního oblouku se nacházejí tři rotační centra.

OPG - indikace

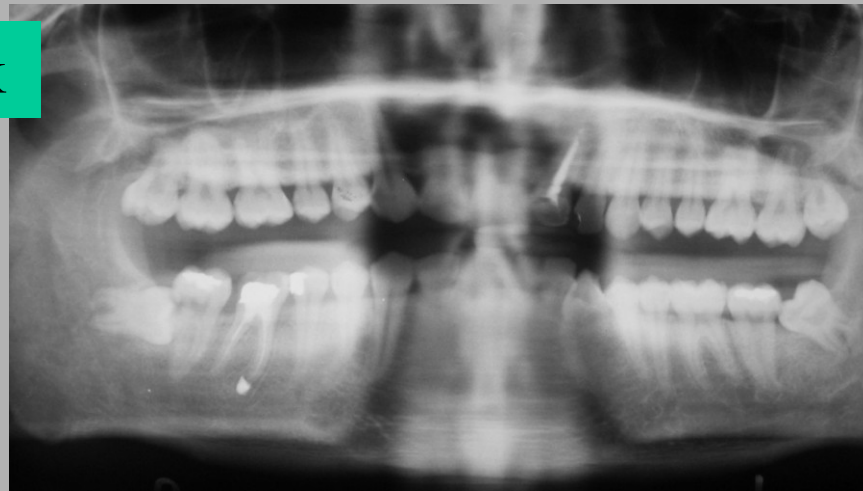
- Hodnotí se:
  - zuby moudrosti
  - TMJ
  - maxilární sinus
  - fraktury a jiné patologie skeletu čelistí
  - ortodoncie

OPG – důležité faktory

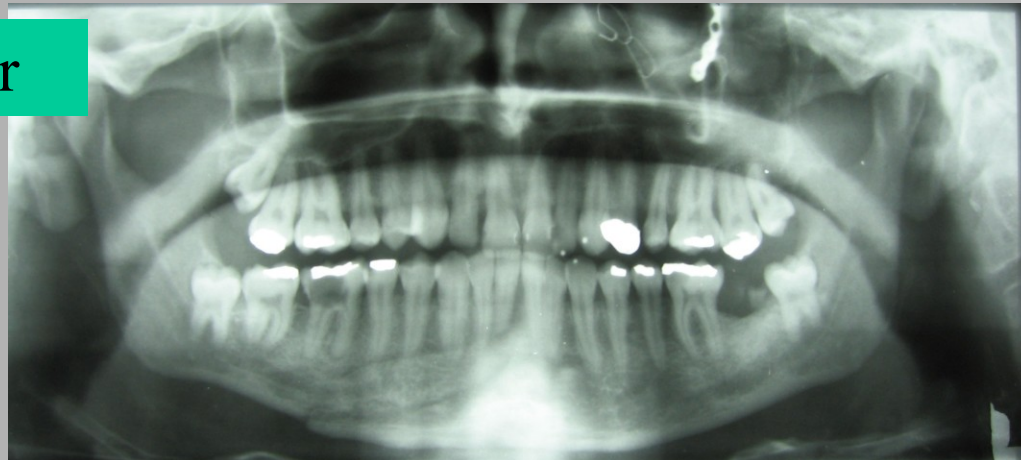
- **tloušťka vrstvy**
- rozostření
- zvětšení
- = umožňují měření
- užší vrstva = méně artefaktů, vyšší rtg dávka,

Burn-out effect

„přesvícený snímek

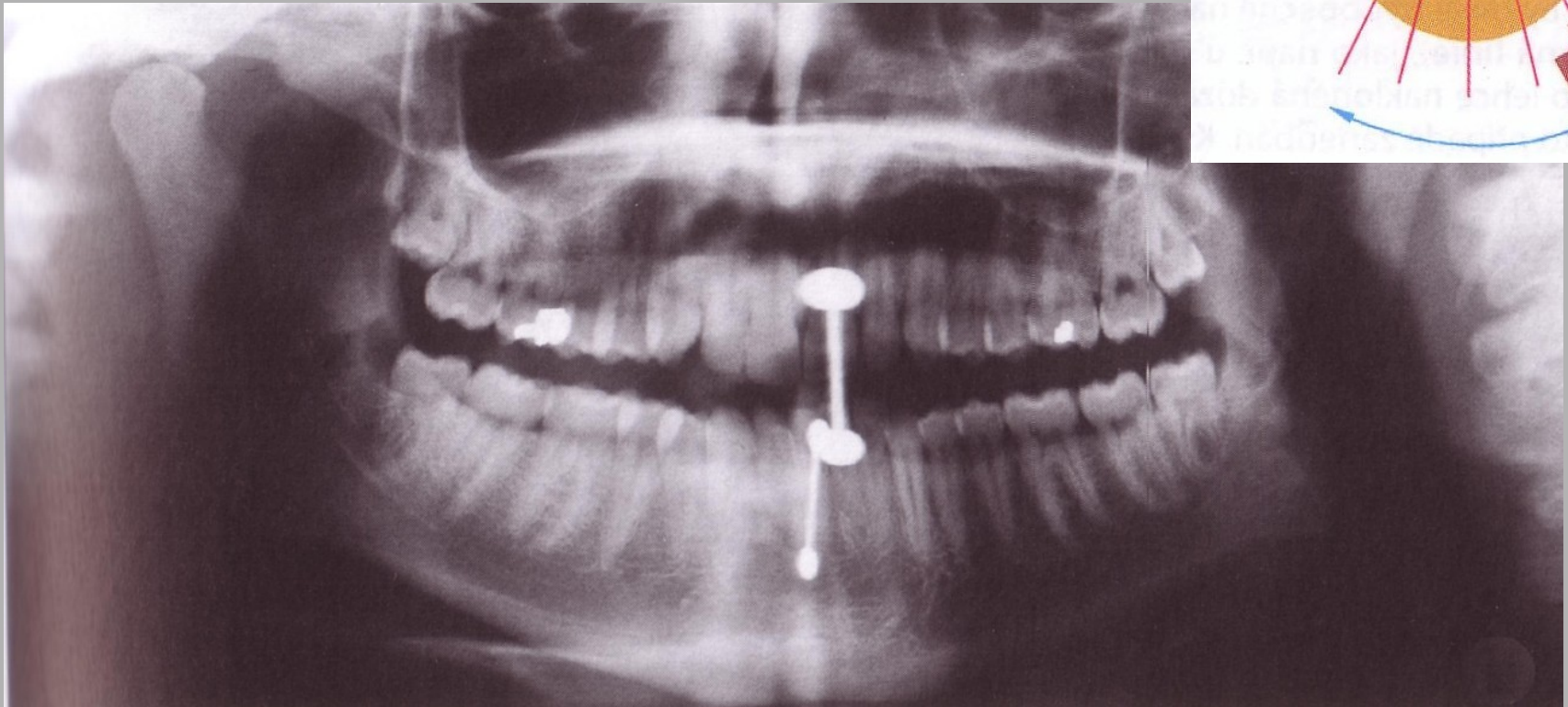
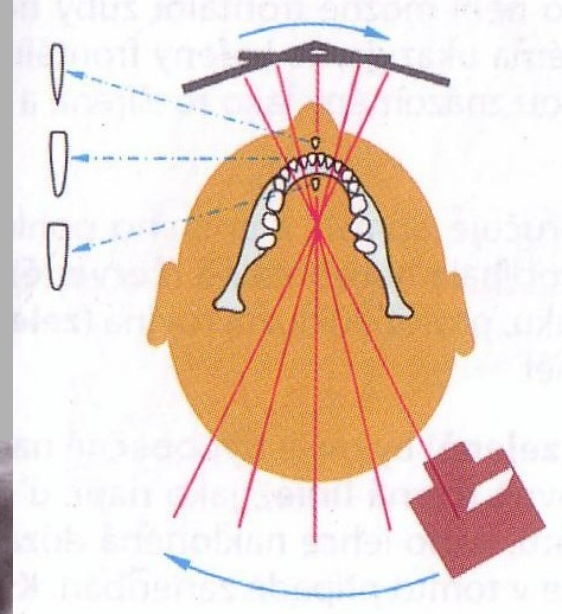

jazyk jako filtr

Zobrazovaná vrstva

piercing na jazyku

rtu

Patologie

zubní kámen

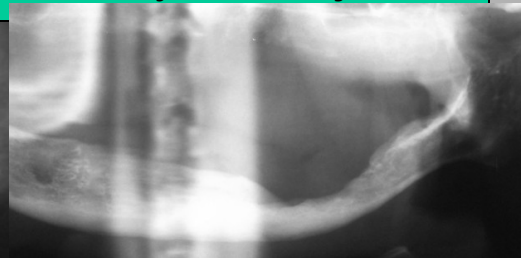
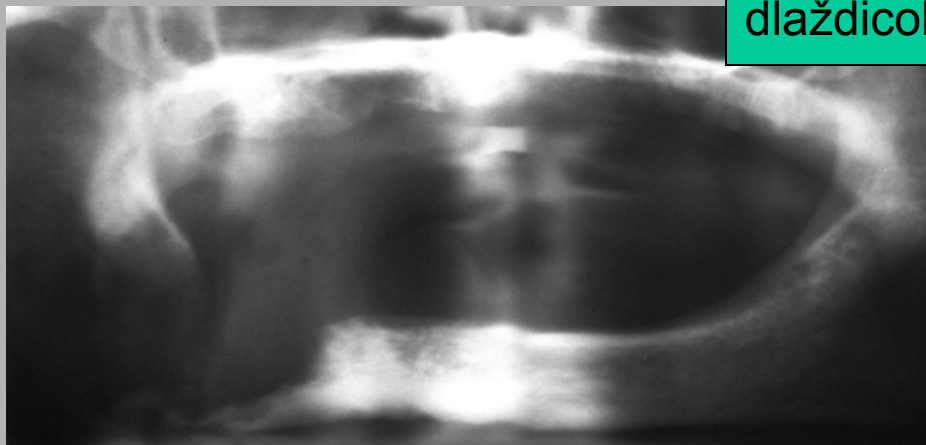

zubní kámen z mineralizovaného zubního plaku + generaliz. ztráta kosti při onem. parodontu

Periapikální absces

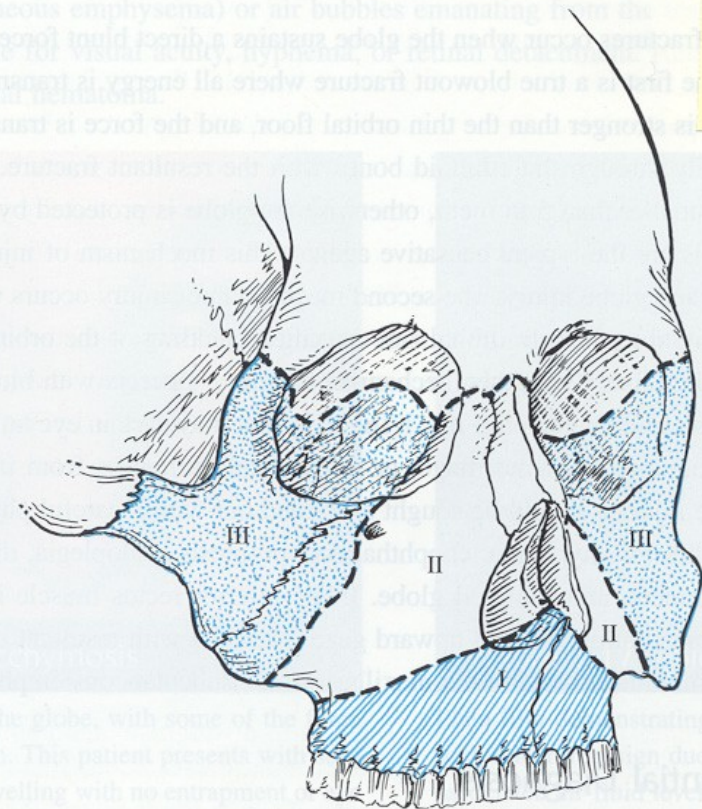
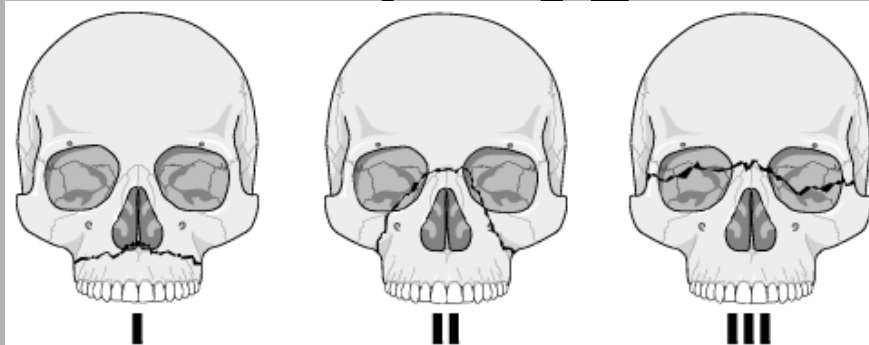
dlaždicobuněčný rohovějící ca

Fraktury maxily

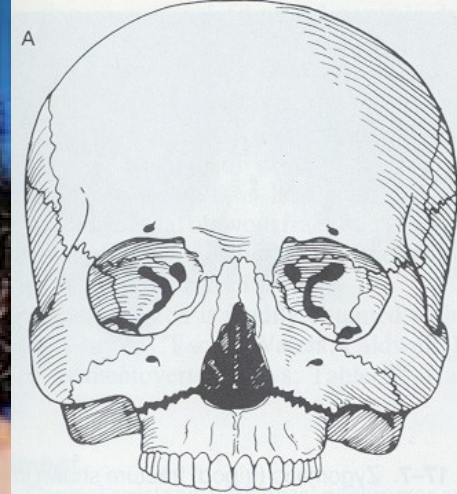
- Vysokoenergetická poranění.
- Síla rovna 100 násobku gravitace.
- Časté sloučené multiorgánové trauma.
- Klasifikace: **Le-Fort**
- **Všechny typy zlomenin Le-Forte postihují processus pterygoideus**

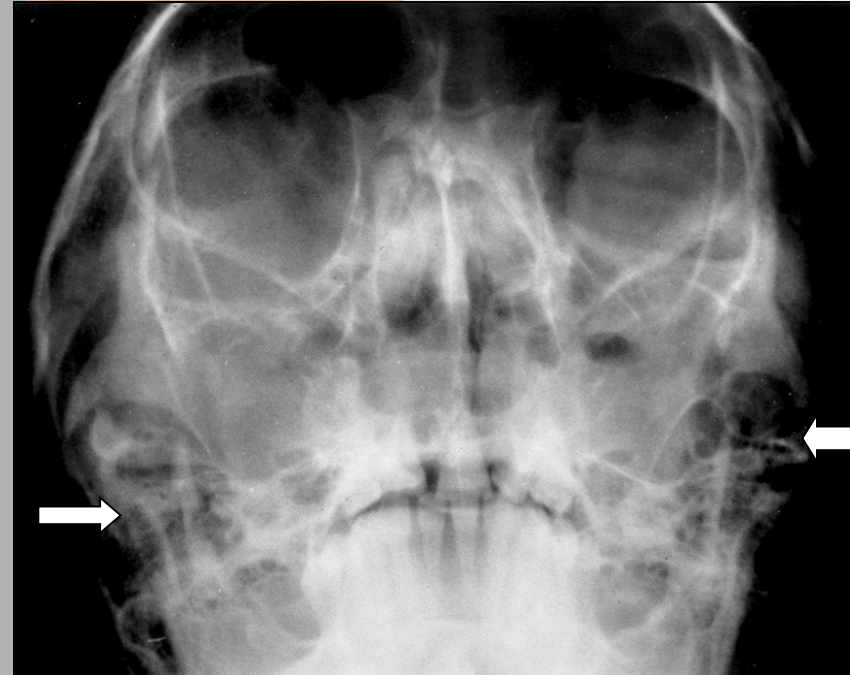

LeFort I

- Příčná fraktura maxily.
- Vzniká plovoucí patro.

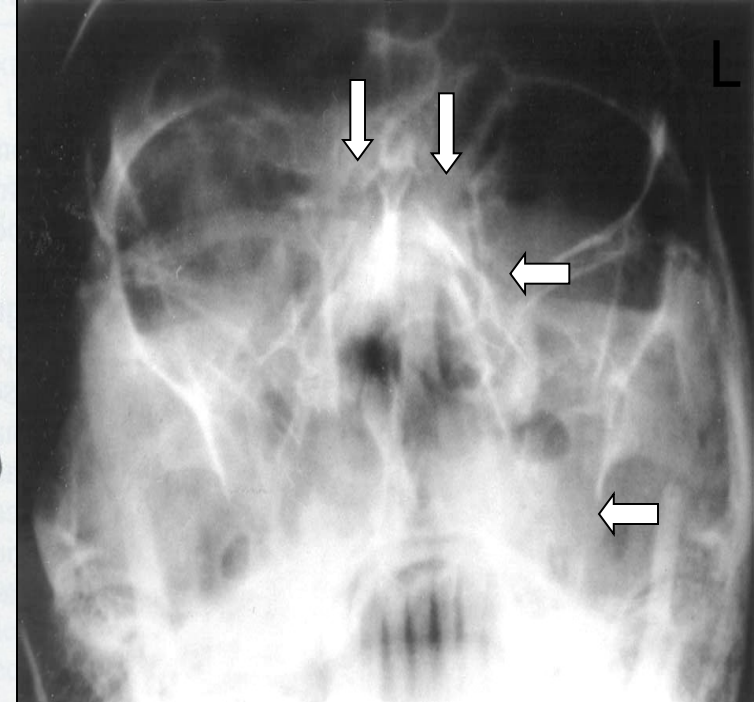
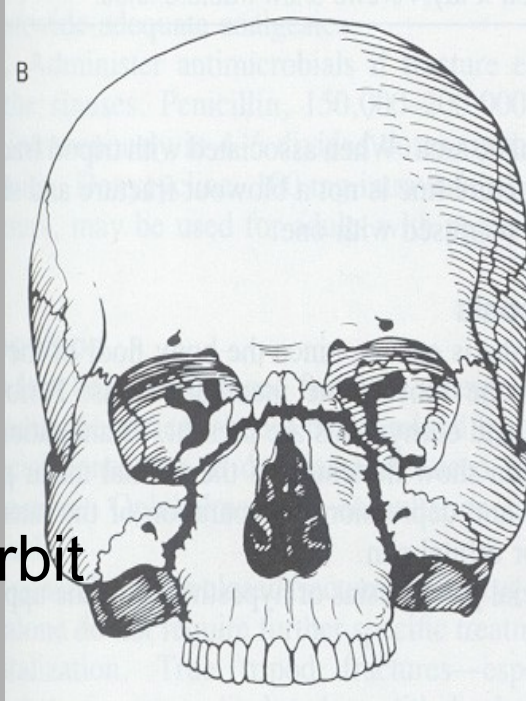

- Linie fraktury :
  - Nazální apertura
  - Spodní část maxily.
  - Laterální stěnu maxily

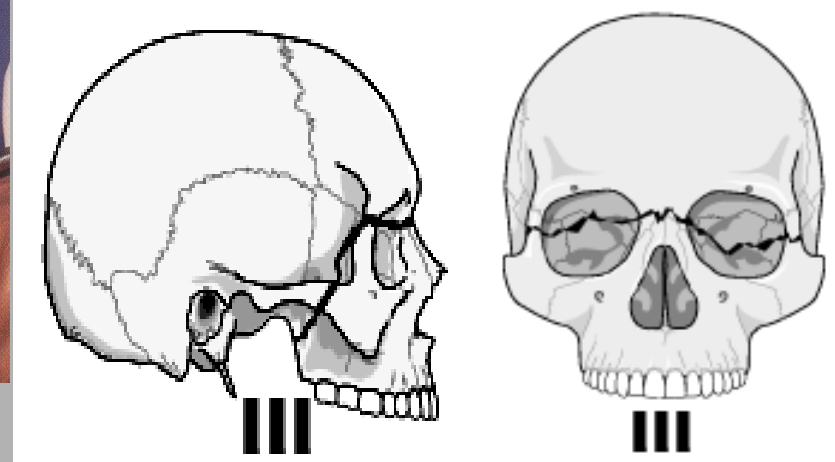
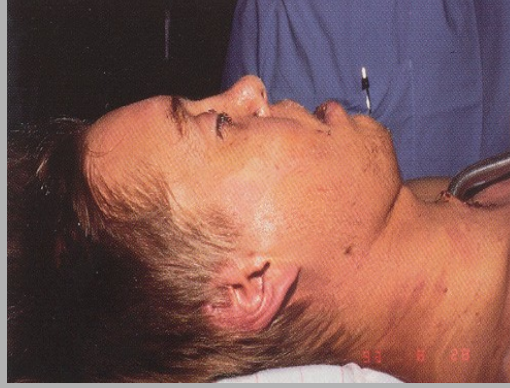
LeFort II

- Maxilla
- Mediální porce orbit
- Nosní kůstky
- Klinický nález:
- Edém obličeje
- Oploštění nosu
- Epistaxis or rhinorrhea
cerebrospin. moku
- Pohyb horní čelisti a nosu.

LeFort III

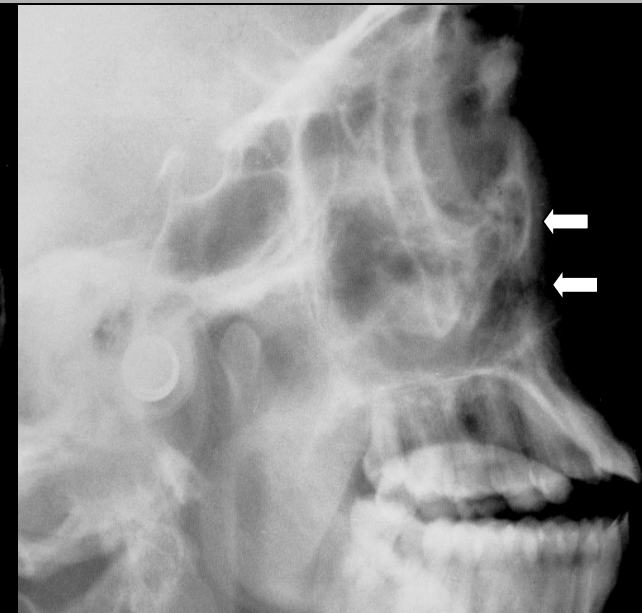
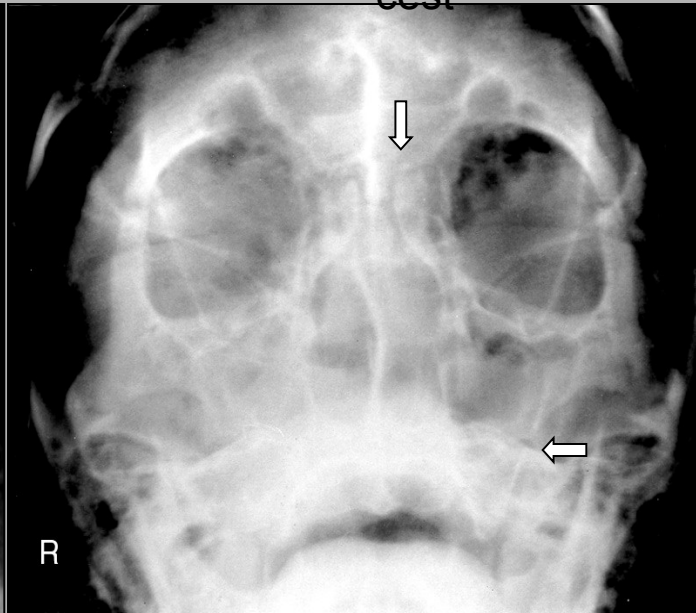
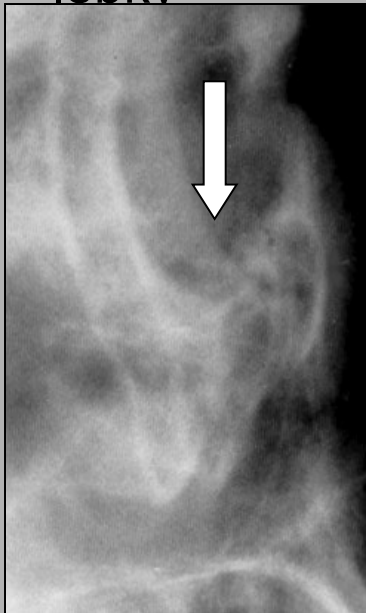

- Průběh fraktury:

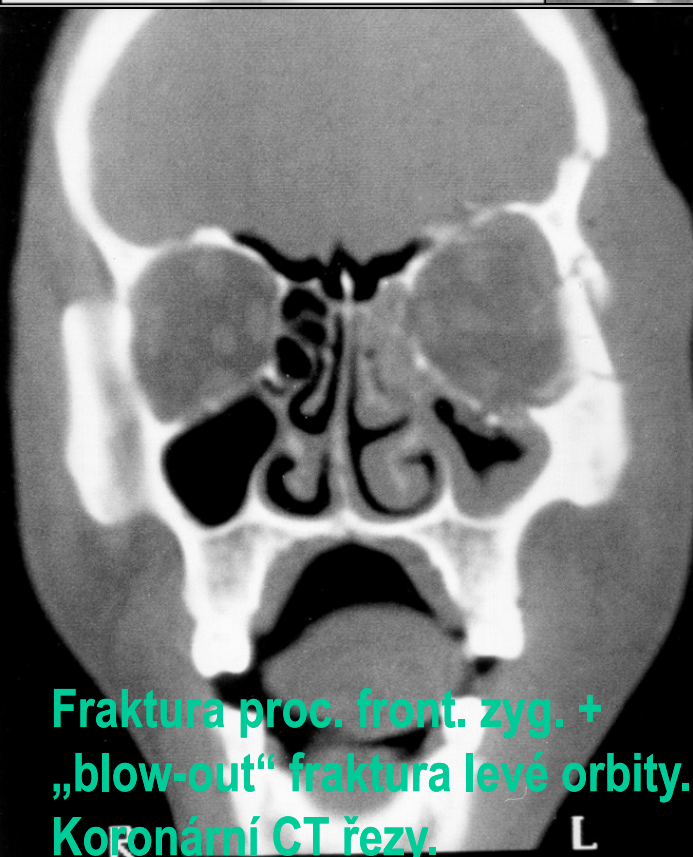
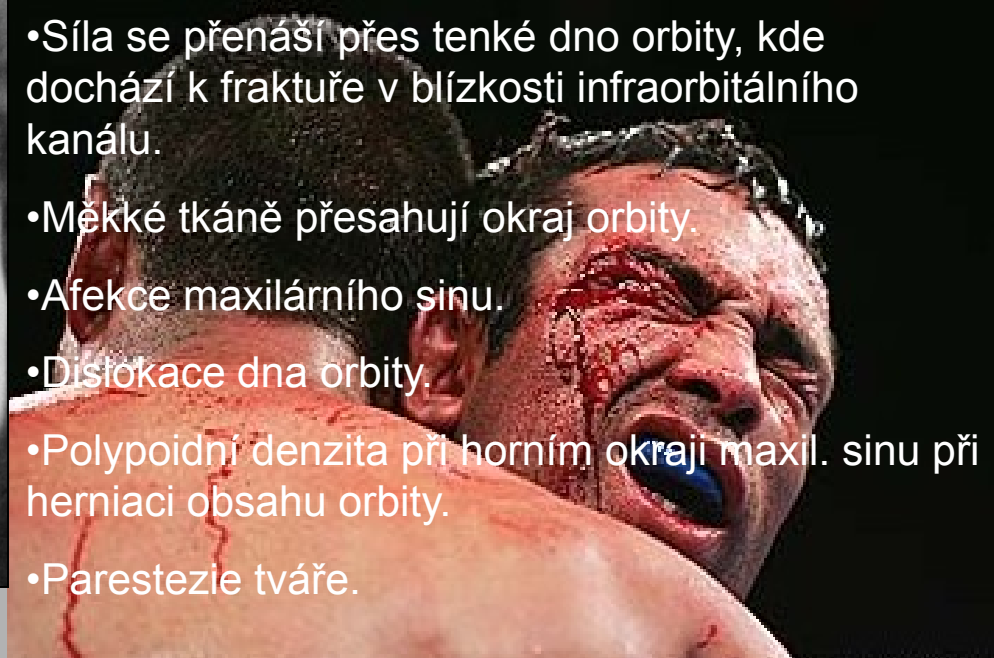
- Maxilla
- Zygomatický výběžek
- Nosní kůstky
- Os ethmoidale
- Baze lebky

- Klinika:

- Miskovitá deformace tváře
- Epistaxe a rhinorrhea cerebromíšního m.
- Pohyb maxily, nosních kůstek a zygomatiku
- Naléhavá obstrukce dýchacích cest

Fraktury očnice

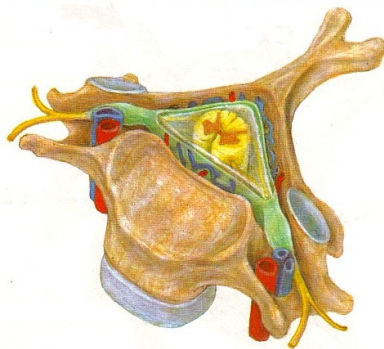
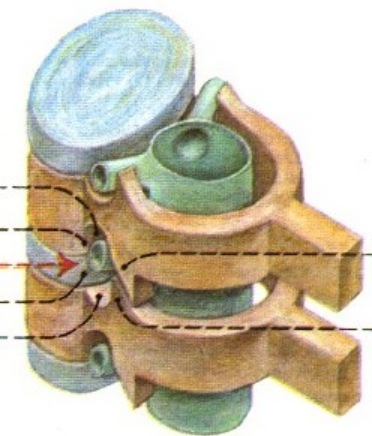
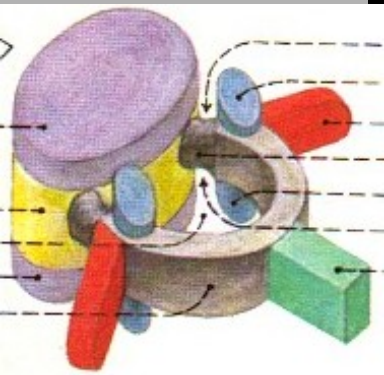

RTG projekce

- Princip dvou projekcí – základní předpoklad RTG diagnostiky, snímkování ve 2 na sebe kolmých rovinách poskytuje „trojrozměrný“ obraz
- Základními projekcemi jsou obvykle předozadní či zadopřední a boční
- U některých anatomických lokalizací se doplňují speciální projekce
- Je rovněž nutné znát, zda byl snímek zhotoven vestoje anebo vleže

krční páteř

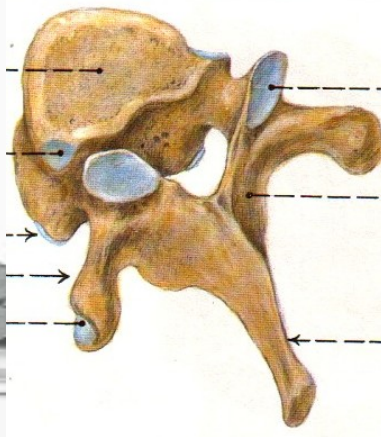
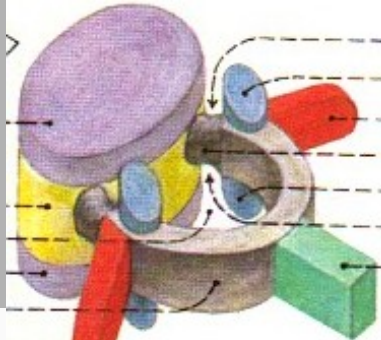
centrální paprsek směřuje vertikálně ve střední rovině do středu C páteře

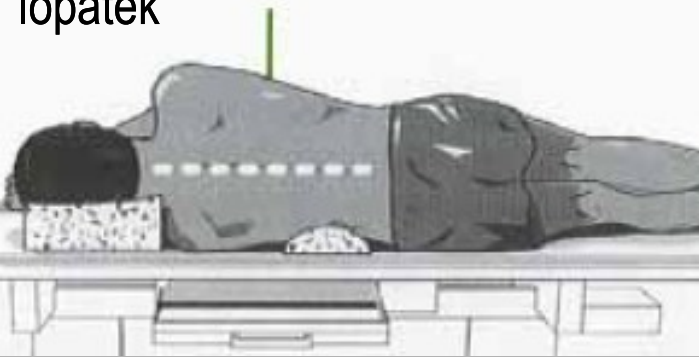
centrální paprsek směřuje horizontálně ke středu C páteře, na střed filmu

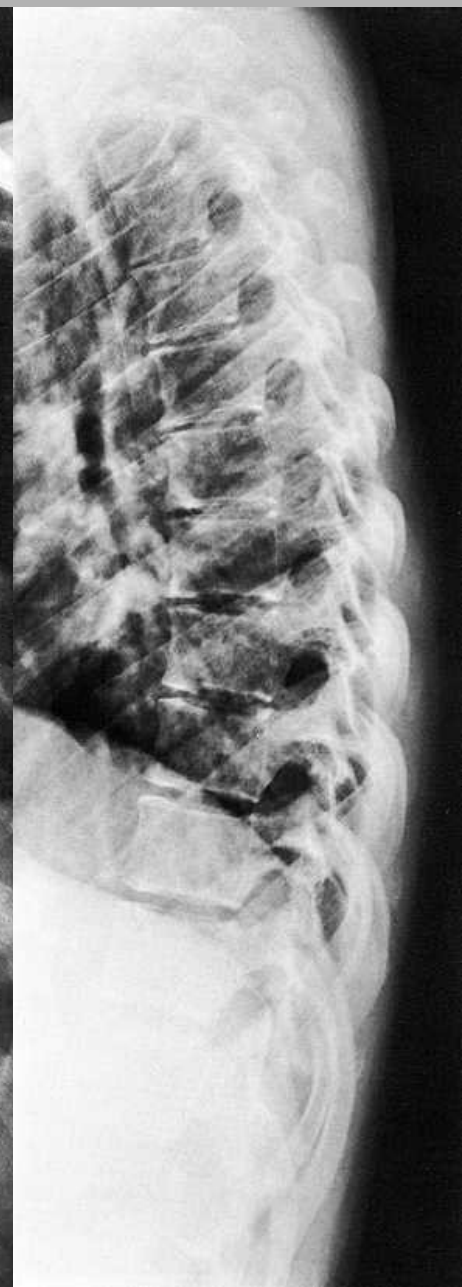
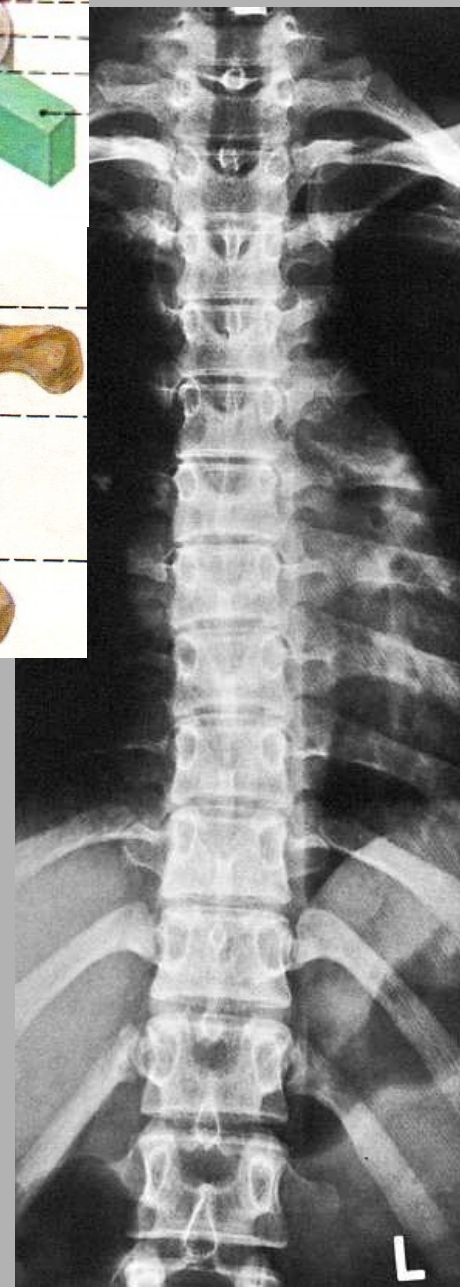
hrudní páteř

centrální paprsek směřuje kolmo do středu Th páteře v úrovni lopatek

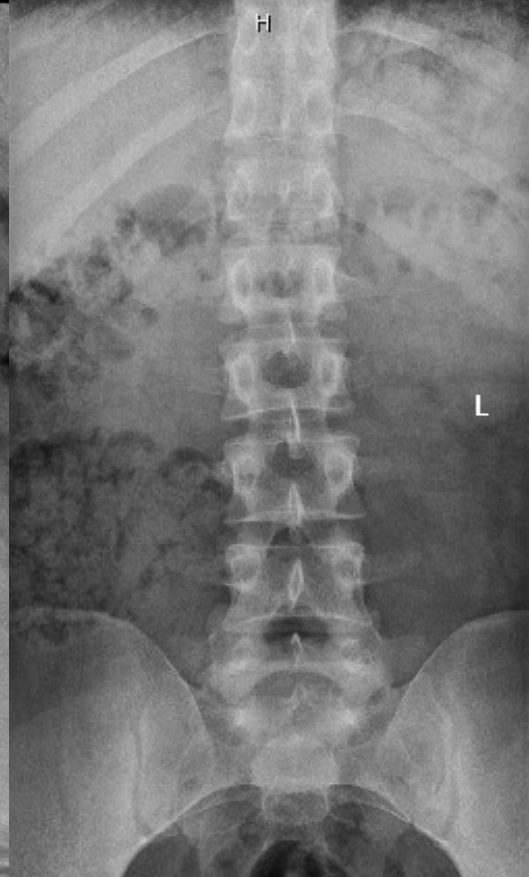
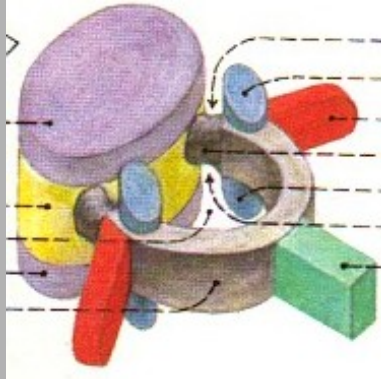

centrální paprsek směřuje vertikálně do středu hrudní kosti

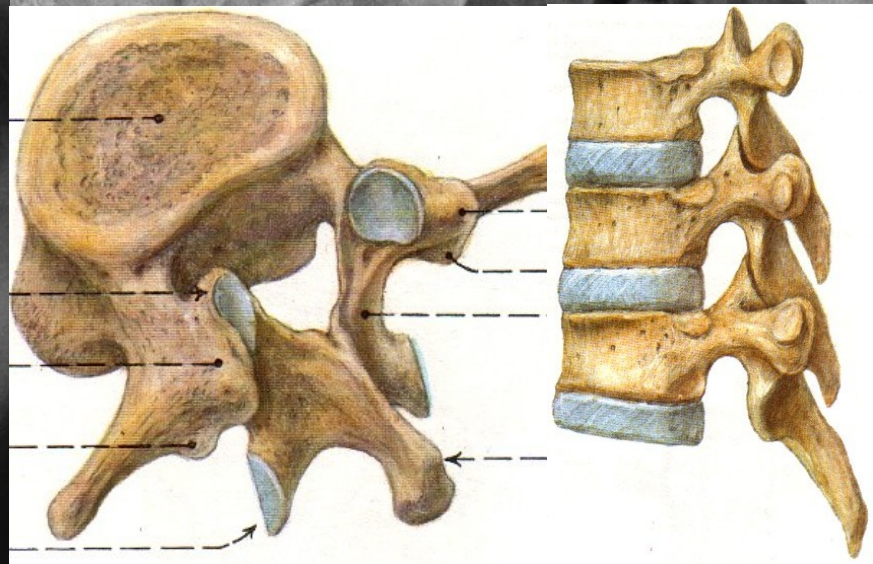
bederní páteř

centrální paprsek směřuje kolmo nad hranu kyčle

centrální paprsek směřuje na střed L páteře v úrovni crista illiaca

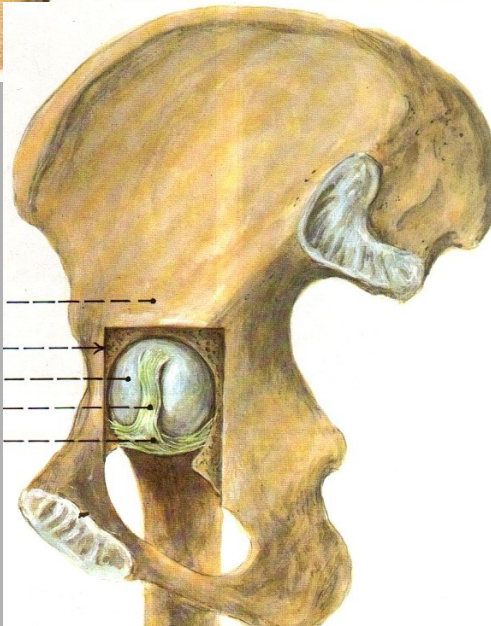
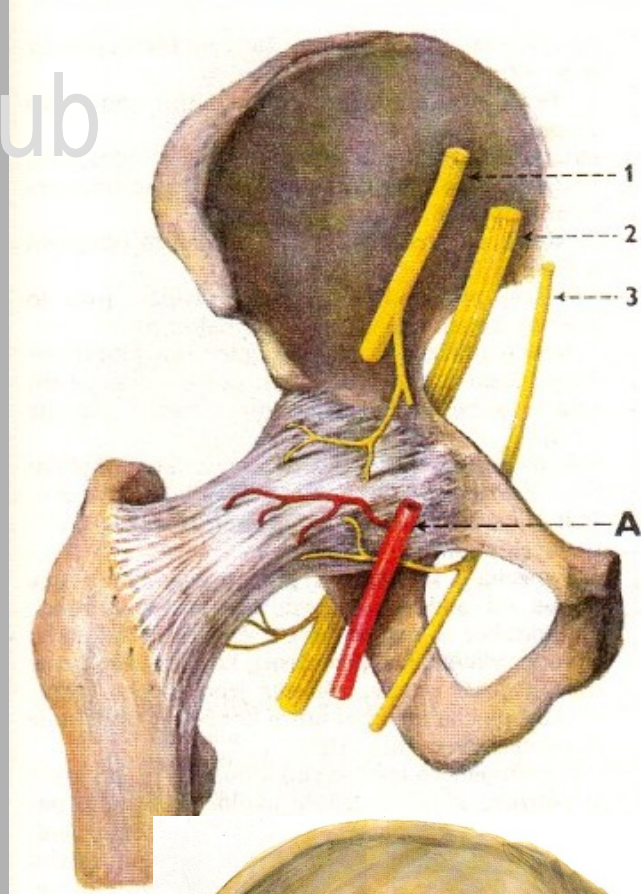
pánevev

centrální paprsek směřuje
vertikálně mezi spina ilica a
sponou

kyčelní kloub

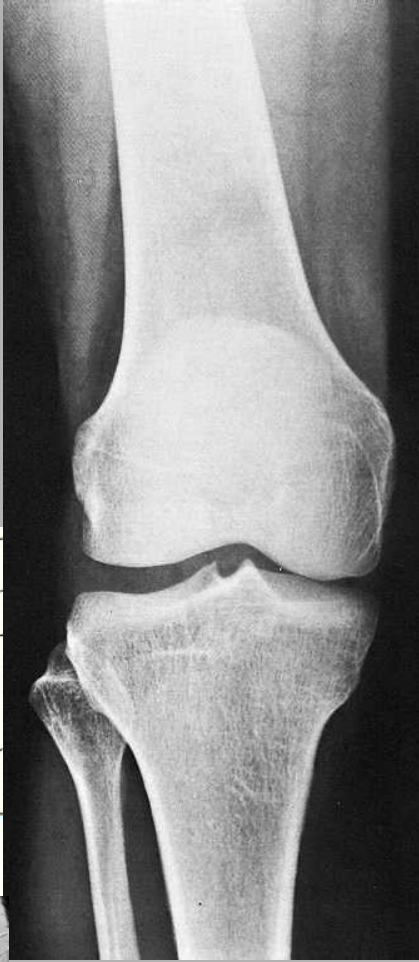
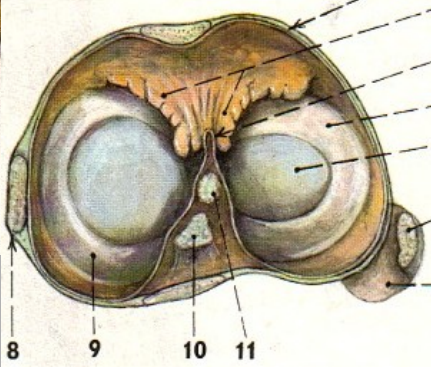

centrální paprsek směřuje kolmo na střed krčku femuru

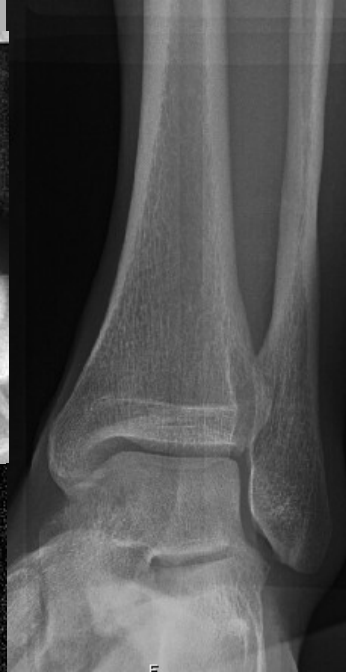
koleno

centrální paprsek směřuje vertikálně na kolenní kloubní štěrbinu asi 1cm pod čéškou

hlezenní kloub

centrální paprsek směřuje vertikálně na hlezenní kloub

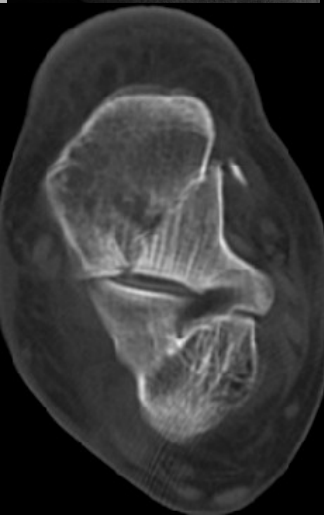
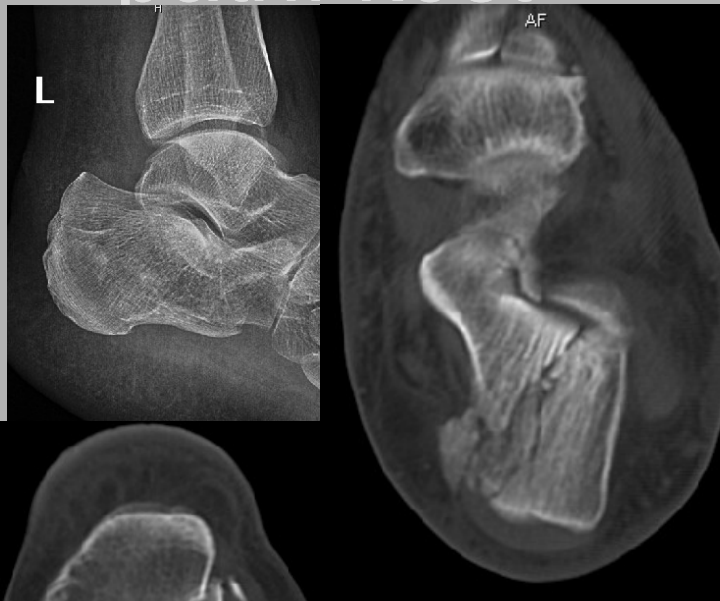

noha

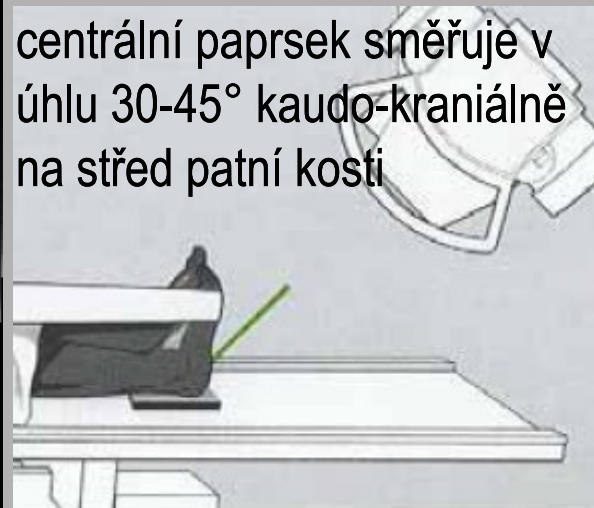

centrální paprsek směřuje vertikálně na třetí metatars, 45°

patní kost

centrální paprsek směřuje v
úhlu 30-45° kaudo-kraniálně
na střed patní kosti

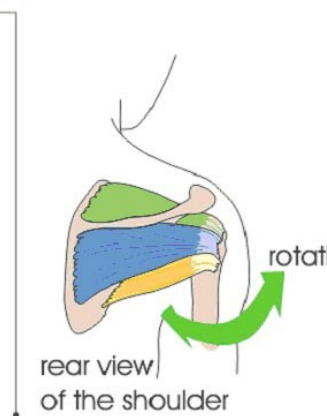
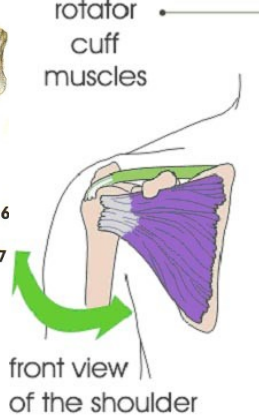
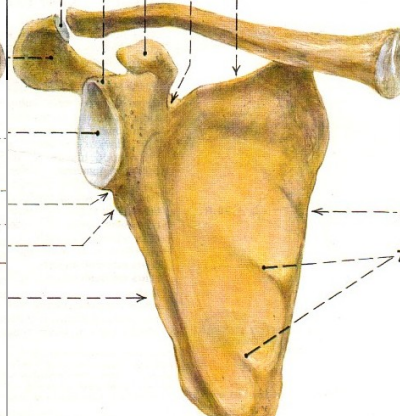
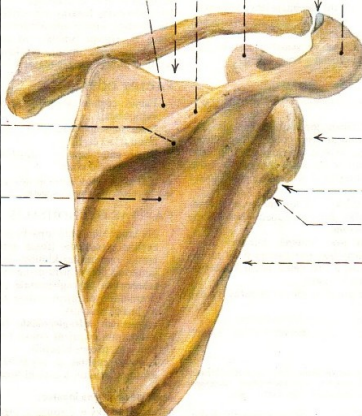
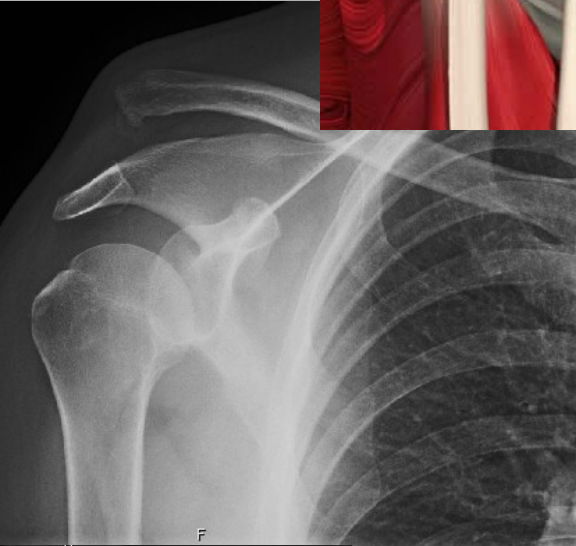
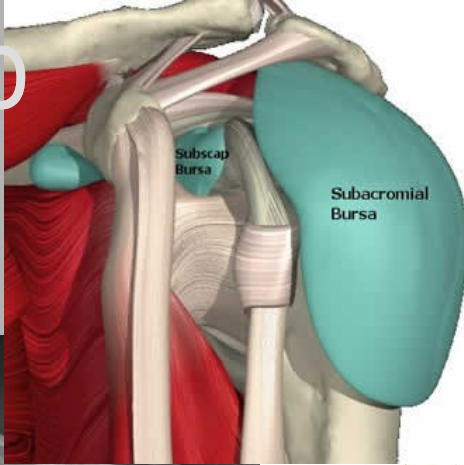

centrální paprsek směřuje
vertikálně na patní kost

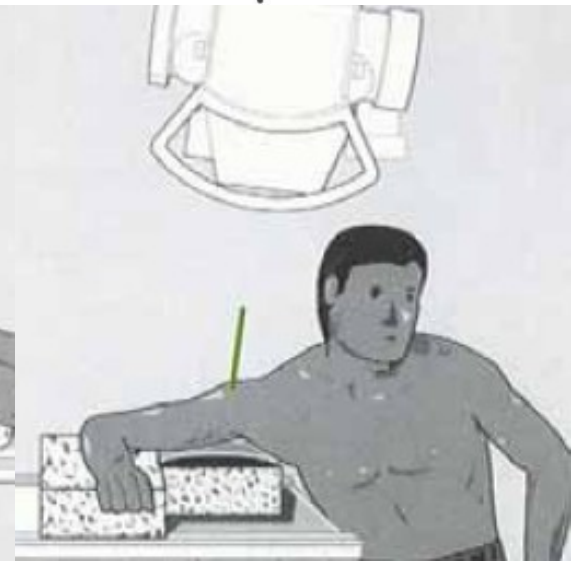

rameno

centrální paprsek směřuje
15-20° kranio-kaudálně na
ramenní kloub

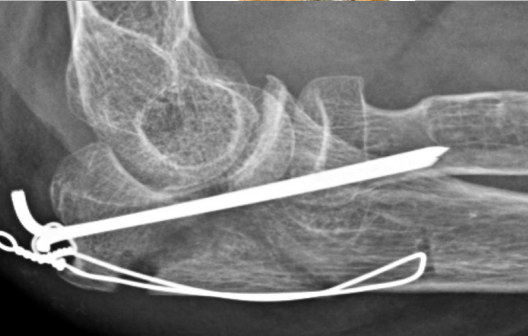
loket

centrální paprsek směřuje
vertikálně na střed kloubu

centrální paprsek směřuje kolmo
ke kloubu

zápěstí

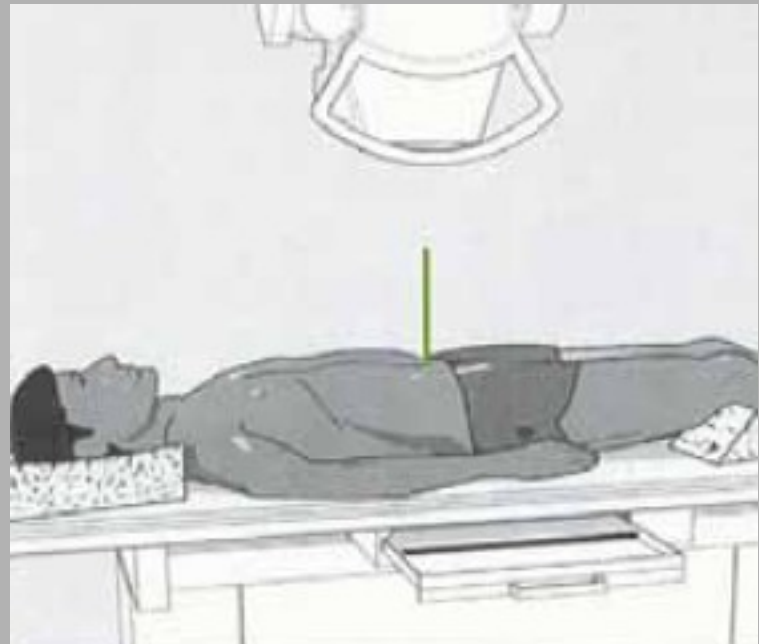

centrální paprsek směřuje na střed zápěstí

břicho

děti - specifika

Salter-Harrisova
klasifikace epifyzeolýz

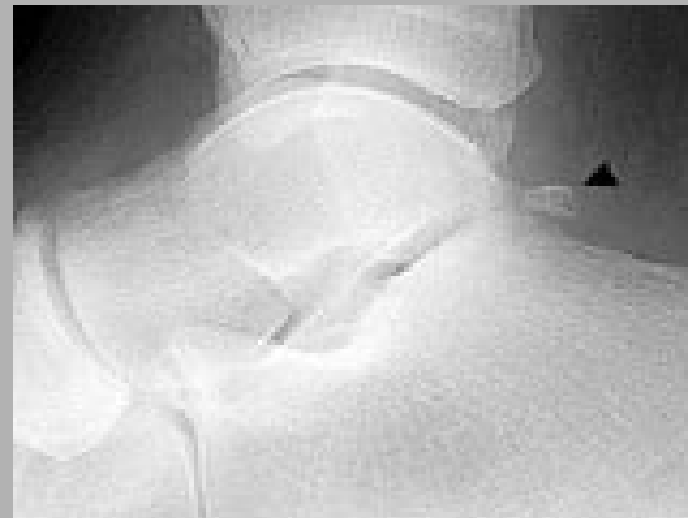
Subperiostální fraktura
distálních metadiafýz
obou kostí předloktí

diagnostické rozpaky

Os peroneum

Persistující
apofýza
tuberositas V.
metatarsu

Os
trigonum